

Міністерство науки і освіти України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Колеватова А. В.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

для практичних занять з дисципліни
«Економічний аналіз»

Методичні рекомендації

Випуск 430

Миколаїв – 2023

УДК 33.021(076)
К60

Рекомендовано до друку вченою радою Чорноморського національного університету імені Петра Могили (протокол № 5 від 25.05.2023 року).

Рецензент:

Олійник Т. Г. – канд. екон. наук, доцент кафедри економіки підприємств Миколаївського національного аграрного університету.

К60   **Колеватова А. В.** Методичні рекомендації для практичних занять з дисципліни «Економічний аналіз» : метод. рек. / А. В. Колеватова. – Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2023. – 104 с. – (Методична серія ; вип. 430).

Економічний аналіз відноситься до навчальних дисциплін, вивчення яких забезпечує майбутніх фахівців теорією і методологією дослідження економічних явищ, процесів, результатів, які становлять зміст діяльності підприємства і є передумовою розробки, прийняття та підтримки управлінських рішень.

Методичні рекомендації для практичних занять з дисципліни «Економічний аналіз» містять рекомендації по виконанню студентами практичних завдань в розрізі кожної теми, передбаченої програмою курсу «Економічний аналіз» та націлені на допомогу майбутнім фахівцям в оцінці окремих господарських ситуацій та вирішенні комплексних економічних проблем на підприємстві.

У кожній темі наводиться мета, відповіді на питання, завдання для самоконтролю, тести до теми або розв'язок конкретної практичної ситуації. Орієнтовний список рекомендованої літератури дає теоретичну базу для аналізу.

УДК 33.021(076)

ISSN 1811- 492X

© Колеватова А. В., 2023.
© ЧНУ ім. Петра Могили, 2023.

ЗМІСТ

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	4
2. МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ.....	5
3. ПЛАНИ ЛЕКЦІЙНИХ ТА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ.....	8
4. ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ.....	15
Практичне заняття № 1.....	15
Практичне заняття № 2.....	23
Практичне заняття № 3.....	38
Практичне заняття № 4.....	45
Практичне заняття № 5.....	52
Практичне заняття № 6.....	57
Практичне заняття № 7.....	64
Практичне заняття № 8.....	72
Практичне заняття № 9.....	80
5. ТЕМИ ДЛЯ НАПИСАННЯ НАУКОВИХ ДОПОВІДЕЙ, РЕФЕРАТІВ, ПРЕЗЕНТАЦІЙ.....	91
6. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЕКЗАМЕНУ ЛСПИТУ.....	93
7. ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ.....	96
8. ПРИКЛАД ЕКЗАМІНАЦІЙНОГО ТА ЗАЛІКОВОГО БІЛЕТА.....	99
9. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ.....	102

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показника	Характеристика дисципліни		
Назва дисципліни	Економічний аналіз		
Галузь знань	07 Управління та адміністрування		
Спеціальність	071 Облік і оподаткування 072 Фінанси, банківська справа та страхування 073 Менеджмент 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність		
Рівень вищої освіти	Бакалавр		
Статус дисципліни	Нормативна		
Курс навчання	3 курс		
Навчальний рік	2022-2023 н.р.		
Номер (и) семестрів (триместрів):	Денна форма	Заочна форма	
		316з	317з
	6	8/9	8/9
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	4 кред. / 120 год	3,5 кред. / 105 год	4 кред. / 120 год
Структура курсу: – лекції – семінарські заняття (практичні, лабораторні, півгрупові) – годин самостійної роботи студентів	Денна форма	Заочна форма	
	18	6	8
	36 66	6 93	6 106
Відсоток аудиторного навантаження	45%	11%	12%
Мова викладання	Українська		
Форма підсумкового контролю	Залік		

2. МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Економічний аналіз – це наукова база прийняття управлінських рішень у бізнесі. Ефективність підприємницької діяльності залежить від компетентності та творчої активності управлінських кадрів, глибокого оволодіння ними методами системного комплексного аналізу, за результатами якого розробляють оптимальні шляхи вирішення проблем в умовах ризику і невизначеності, надають рекомендації щодо прийняття правильних управлінських рішень.

Економічний аналіз посідає важливе місце у навчальному процесі підготовки спеціалістів з економіки всіх рівнів і напрямків. Важливим завданням фахівців економічного профілю є оволодіння прийомами та методами економічного аналізу, за допомогою яких здійснюється оцінювання будь-якої сторони діяльності підприємства.

Предметом економічного аналізу є причинно-наслідкові зв'язки економічних процесів діяльності підприємств. Вивчення економічних процесів, які відбуваються в результаті господарсько-фінансової діяльності підприємств, резервів та шляхів підвищення ефективності діяльності суб'єктів господарювання та зміцнення їх конкурентоспроможності є важливим моментом підготовки бакалаврів обліку і оподаткування; підприємництва, торгівлі та біржової діяльності; фінансів, банківської справи та страхування; з менеджменту.

Метою викладання навчальної дисципліни «Економічний аналіз» є набуття студентами системних знань щодо наукових основ економічного аналізу, його методу та методології, організації інформаційного забезпечення, використання економіко-логічних та економіко-математичних методів і моделей для вивчення економіки підприємств, а також методичних основ аналізу найважливіших показників виробничо-фінансової діяльності підприємства.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Економічний аналіз» є:

- ознайомлення студентів з методами та прийомами економічного аналізу;
- формування у студентів аналітичного мислення, вміння і навичок використання аналітичних інструментів з метою об'єктивного оцінювання господарських операцій;
- набуття практичних вмінь щодо самостійного виявлення та використання резервів підвищення ефективності господарської діяльності.

Методичні рекомендації для практичних занять з дисципліни «Економічний аналіз»

Практичні заняття з дисципліни «Економічний аналіз» проводяться для узагальнення теоретичних знань та набуття практичних навиків з економічного аналізу, способів, методів і прийомів аналітичного дослідження фінансово-господарської діяльності підприємства.

В результаті вивчення дисципліни «Економічний аналіз» здобувачі вищої освіти набудуть знань з нормативно-правового регулювання економічного аналізу, методики аналізу показників фінансової звітності та їх використання для прийняття відповідних управлінських рішень.

Після вивчення дисципліни «Економічний аналіз» студенти опанують **наступні компетентності:**

загальні: здатність до навчання, абстрактного мислення, аналізу та синтезу, базові загальні знання та навички використання сучасних інформаційних систем і комунікаційних технологій; дослідницькі навички і уміння.

спеціальні:

а) знати:

— ключові показники виробничо-фінансової діяльності суб'єкта господарювання, їх взаємозв'язки і взаємозалежності (анатомію економіки підприємства);

— методи, способи і прийоми економічного аналізу діяльності суб'єкта господарювання;

— зміст фінансової (бухгалтерської), статистичної, податкової, іншої звітності, що складається суб'єктами господарювання і є інформаційним джерелом аналітичних робіт;

— принципи і методи обґрунтування управлінських рішень, виявлення резервів підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності.

б) уміти:

— читати і розуміти фінансову (бухгалтерську), статистичну, податкову, іншу звітність;

— проводити дослідження змін економічних явищ і процесів на багатокритеріальній основі;

— робити обґрунтовані об'єктивні висновки та пропозиції за результатами проведених досліджень;

— знаходити найменш трудомісткі засоби й методи для вивчення кожної ситуації або проблеми з економіки;

- завершувати аналіз ситуацій розробкою проекту управлінського рішення;
- набути навичок в оформленні аналітичних висновків на запит користувачів відповідно до стандартів аналітичного процесу;
- набути навичок у виробленні стратегічних рішень, спрямованих на посилення позицій підприємства у ринковому середовищі.

В цілому дисципліна спрямована на формування у студентів організаційних, облікових, контрольних та аналітичних класів професійних знань.

3. ПЛАНИ ЛЕКЦІЙНИХ ТА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Лекційне заняття № 1

Тема 1. Теоретичні основи економічного аналізу

1. Зміст і предмет економічного аналізу.
2. Задачі і принципи економічного аналізу. Види економічного аналізу.
3. Метод, методика, способи і прийоми економічного аналізу.
4. Інформаційна база економічного аналізу.

Лекційне заняття № 2

Тема 2. Елементарні методи аналізу господарської діяльності

1. Використання абсолютних, відносних та середніх величин в економічному аналізі.
2. Метод деталізації показників.
3. Суть і види групувань в економічному аналізі.
4. Методи оброблення динамічних рядів. Балансовий і сальдовий методи.
5. Прийоми графічного і табличного відображення даних в економічному аналізі.
6. Методичний прийом порівняння в аналітичних дослідженнях.

Лекційне заняття № 3

Тема 3. Методика факторного аналізу

1. Поняття та завдання факторного аналізу.
2. Методи детермінованого факторного аналізу.
3. Методи стохастичного аналізу.

Лекційне заняття № 4

Тема 4. Евристичні прийоми в економічному аналізі

1. Сутність та види евристичних методів дослідження.
2. Експертне оцінювання середовища підприємства методом SWOT.

Лекційне заняття № 5

Тема 5. Аналіз виробництва та реалізації продукції підприємства

1. Завдання аналізу виробництва та реалізації продукції. Джерела інформації.

2. Аналіз динаміки і структури обсягу виробленої (реалізованої) продукції. Аналіз номенклатури, комплектності та асортименту.

3. Аналіз сезонності та ритмічності виробництва (реалізації) продукції.

4. Аналіз якості продукції.

Лекційне заняття № 6

Тема 6. Аналіз ресурсного забезпечення діяльності підприємства

1. Аналіз використання трудових ресурсів.

2. Аналіз використання матеріальних ресурсів.

3. Аналіз використання основних засобів та виробничих потужностей.

Лекційне заняття № 7

Тема 7. Аналіз витрат підприємства і собівартості продукції

1. Значення, завдання і джерела даних аналізу витрат підприємства та собівартості продукції.

2. Система показників рівня витрат і собівартості продукції.

3. Класифікація видів витрат і об'єктів аналізу.

4. Аналіз динаміки і структури витрат в розрізі економічних елементів і статей калькуляції.

Лекційне заняття № 8

Тема 8. Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства

1. Значення, завдання та джерела даних аналізу фінансових результатів.

2. Загальна оцінка фінансових результатів підприємства.

3. Аналіз операційного та валового прибутку.

4. Аналіз показників використання прибутку.

5. Аналіз показників і факторів рентабельності.

Лекційне заняття № 9

Тема 9. Аналіз фінансового стану підприємства

1. Основні положення, значення, завдання та джерела аналізу фінансового стану.

2. Оцінка майнового стану підприємства та джерел його формування.

3. Аналіз показників фінансової стійкості.

4. Аналіз платоспроможності та ліквідності підприємства.

5. Аналіз ділової активності підприємства.

**Методичні рекомендації для практичних занять з дисципліни
«Економічний аналіз»**

План практичних (семінарських) занять для денної форми навчання

№ семінару	Кількість годин	Тема семінару	Ключові питання, які розглядаються
Семінар 1	2	Теоретичні основи економічного аналізу	<ol style="list-style-type: none"> 1. Об'єкт, предмет економічного аналізу. 2. Основні категорії економічного аналізу. 3. Види економічного аналізу. 4. Метод, методика, способи і прийоми економічного аналізу.
Семінар 2	2	Теоретичні основи економічного аналізу	<ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття та класифікація джерел економічної інформації. 2. Використання звітності підприємства в економічному аналізі.
Семінар 3	2	Елементарні методи аналізу господарської діяльності	<ol style="list-style-type: none"> 1. Використання абсолютних, відносних та середніх величин в економічному аналізі. 2. Метод деталізації показників. 3. Суть і види групувань в економічному аналізі. 4. Методи оброблення динамічних рядів.
Семінар 4	2	Елементарні методи аналізу господарської діяльності	<ol style="list-style-type: none"> 1. Балансовий і сальдовий методи. 2. Прийоми графічного і табличного відображення даних в економічному аналізі. 3. Методичний прийом порівняння в аналітичних дослідженнях.
Семінар 5	2	Методика факторного аналізу	<ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття та завдання факторного аналізу. 2. Побудова факторної моделі. 3. Методи детермінованого факторного аналізу. <ol style="list-style-type: none"> 3.1 Метод ланцюгових підставок. 3.2 Метод абсолютних різниць. 3.3 Метод відносних різниць.

Семинар 6	2	Методика факторного аналізу	1.1 Методи детермінованого факторного аналізу. 1.1.1. Індексний метод. 1.1.2. Метод інтегрування. 1.1.3. Метод логарифмування. 1.1.4. Методи стохастичного факторного аналізу.
Семинар 7	2	Евристичні прийоми в економічному аналізі	1. Експертні методи. 2. Психологічні методи.
Семинар 8	2	Евристичні прийоми в економічному аналізі	1. Експертне оцінювання середовища підприємства методом SWOT. 1.1.1. SWOT-аналіз зовнішнього середовища (макро- і мезооточення). 1.1.2. SWOT-аналіз внутрішнього середовища. 1.1.3. Побудова матриці SWOT.
Семинар 9	2	Аналіз виробництва та реалізації продукції підприємства	1. ABC-аналіз товарного асортименту. 2. XYZ-аналіз стабільності продажів товарів.
Семинар 10	2	Аналіз виробництва та реалізації продукції підприємства	1. Аналіз динаміки і структури обсягу виробленої (реалізованої) продукції. 2. Аналіз сезонності та ритмічності виробництва (реалізації) продукції. 3. Аналіз якості продукції.
Семинар 11	2	Аналіз ресурсного забезпечення діяльності підприємства	1. Аналіз використання трудових ресурсів. 1.1.1. Аналіз забезпеченості підприємства кадрами. 1.1.2. Аналіз використання робочого часу. 1.1.3. Аналіз продуктивності праці.
Семинар 12	2	Аналіз ресурсного забезпечення діяльності	1.1. Аналіз використання матеріальних ресурсів. 1.1.1. Аналіз забезпеченості

**Методичні рекомендації для практичних занять з дисципліни
«Економічний аналіз»**

		підприємства	підприємства матеріальними ресурсами. 1.1.2. Ефективність використання матеріальних ресурсів. 1.2. Аналіз використання основних засобів та виробничих потужностей. 1.2.1 Структура і динаміка основних засобів. 1.2.2 Аналіз стану основних засобів підприємства. 1.2.3 Аналіз ефективності використання основних засобів.
Семінар 13	2	Аналіз витрат підприємства і собівартості продукції	1. Система показників рівня витрат і собівартості продукції. 2. Класифікація видів витрат і об'єктів аналізу.
Семінар 14	2	Аналіз витрат підприємства і собівартості продукції	1. Аналіз операційних витрат і собівартості продукції. 1.1.1. Релевантні витрати. 1.1.2. Справжні та альтернативні витрати. 1.1.3. Вплив постійних витрат на розмір собівартості.
Семінар 15	2	Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства	1. Загальна оцінка фінансових результатів підприємства. 2. Аналіз показників і факторів рентабельності.
Семінар 16	2	Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства	1. CVP-аналіз. 1.1.1. Визначення точки беззбитковості. 1.1.2. Визначення обсягу реалізації необхідного для отримання цільового прибутку. 1.1.3. Визначення впливу зміни обсягу реалізації на прибуток. 1.1.4. Розрахунок коефіцієнта фінансового важеля.
Семінар 17	2	Аналіз фінансового стану підприємства	1. Оцінка майнового стану підприємства та джерел його формування. 2. Аналіз показників фінансової стійкості.

Семинар 18	2	Аналіз фінансового стану підприємства	1. Аналіз платоспроможності та ліквідності підприємства. 2. Аналіз ділової активності підприємства.
------------	---	---------------------------------------	--

План практичних (семинарських) занять для заочної форми навчання
316з

№ семінару	Кількість годин	Тема семінару	Ключові питання, які розглядаються
Семинар 1	2	Елементарні методи аналізу господарської діяльності	1. Використання абсолютних, відносних та середніх величин в економічному аналізі. 2. Метод деталізації показників. 3. Суть і види групувань в економічному аналізі. 4. Методи оброблення динамічних рядів.
Семинар 2	2	Методика факторного аналізу	1. Поняття та завдання факторного аналізу. 2. Побудова факторної моделі. 3. Методи детермінованого факторного аналізу. 3.4 Метод ланцюгових підстановок. 1.4.1. Метод абсолютних різниць. 1.4.2. Метод відносних різниць.
Семинар 3	1	Аналіз виробництва та реалізації продукції підприємства	1. ABC-аналіз товарного асортименту. 2. XYZ-аналіз стабільності продажів товарів.
	1	Аналіз ресурсного забезпечення діяльності підприємства	1. Аналіз використання трудових ресурсів. 1.1.1. Аналіз забезпеченості підприємства кадрами. 1.1.2. Аналіз використання робочого часу. Аналіз продуктивності праці.

**Методичні рекомендації для практичних занять з дисципліни
«Економічний аналіз»**

317з

№ семіна- ру	Кіль- кість годин	Тема семінару	Ключові питання, які розглядаються
Семінар 1	2	Елементарні методи аналізу господарської діяльності	<ol style="list-style-type: none"> 1. Використання абсолютних, відносних та середніх величин в економічному аналізі. 2. Метод деталізації показників. 3. Суть і види групувань в економічному аналізі. 4. Методи оброблення динамічних рядів.
Семінар 2	2	Методика факторного аналізу	<ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття та завдання факторного аналізу. 2. Побудова факторної моделі. 3. Методи детермінованого факторного аналізу. <ol style="list-style-type: none"> 1.4.3. Метод ланцюгових підстановок. 1.4.4. Метод абсолютних різниць. 1.4.5. Метод відносних різниць.
Семінар 3	1	Аналіз виробництва та реалізації продукції підприємства	<ol style="list-style-type: none"> 1. АВС-аналіз товарного асортименту. 2. XYZ-аналіз стабільності продажів товарів.
	1	Аналіз ресурсного забезпечення діяльності підприємства	<ol style="list-style-type: none"> 2. Аналіз використання трудових ресурсів. <ol style="list-style-type: none"> 1. Аналіз забезпеченості підприємства кадрами. 2. Аналіз використання робочого часу. Аналіз продуктивності праці.

4. ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №1

Тема 1: Теоретичні основи економічного аналізу

План

1. Об'єкт, предмет економічного аналізу.
2. Основні категорії економічного аналізу.
3. Види економічного аналізу.
4. Метод, методика, способи і прийоми економічного аналізу.

Мета: вивчити прийоми та методи, які використовуються в економічному аналізі для оцінки кількісного та якісного впливу окремих факторів на узагальнюючі показники.

Факторна модель – розрахункова формула для визначення показника, що аналізується.

Типи факторних моделей:

а) адитивний тип:

$$A = a + b + c,$$

де A – узагальнюючий (результуючий) показник;

a, b, c – фактори.

Економічним прикладом адитивного типу моделі може служити сума витрат на виробництво продукції за економічними елементами та собівартості одиниці продукції за статтями калькуляції;

б) мультиплікативний тип:

$$A = a \cdot b \cdot c.$$

Наприклад, залежність обсягу випуску продукції від кількості одиниць обладнання, бюджету часу одиниці устаткування і середньогодинної продуктивності одиниці обладнання;

в) кратний тип:

$$A = \frac{a}{b}.$$

**Методичні рекомендації для практичних занять з дисципліни
«Економічний аналіз»**

Наприклад, залежність фондівдачі основних виробничих фондів від випуску товарної продукції та середньорічної вартості виробничих фондів;

г) комбінований (змішаний) тип:

$$A = \frac{a}{c + d}.$$

Наприклад, показник рентабельності підприємства, який являє собою відношення чистого прибутку підприємства до суми середньорічної величини основних засобів і середніх залишків нормованих оборотних засобів.

Прийоми і методи економічного аналізу

1. Порівняння

Задача 1. Розрахувати в таблиці необхідні показники згідно прийому порівняння.

Дані про випуск продукції

Показник	Базисний рік (План)	Звітний рік (Факт)	Відхилення	
			Абсолютне, (+, -)	Відносне, %
Обсяг випуску продукції (О), тис. грн.	500	550	+50	10

Рішення:

Абсолютне відхилення значень порівнюваних параметрів визначається як різниця значень порівнюваної характеристики і базової величини.

$$\Delta = \text{Звітний} - \text{Базисний}$$

$$\Delta O = O_o - O_b.$$

За даними таблиці абсолютне відхилення даних звітного року від базисного року становить:

$$\Delta O = 550 - 500 = 50 \text{ тис.грн.}$$

Тобто, порівняно з базисним роком обсяг випуску продукції зріс на 50 тис. грн.

Відносне відхилення – це відносна динаміка зміни порівнюваних параметрів, яка характеризується темпом зростання (зниження) та темпом їхнього приросту.

Темп зростання (зниження) визначається за формулою:

$$T_r = \text{Звіт/Базис} \cdot 100\%$$

Темп зростання (зниження) характеризує темп зміни звітнього показника відносно базового.

Темп приросту визначається за формулою:

$$T_{pr} = \text{Звіт/Базис} \cdot 100\% - 100\%$$

Темп приросту характеризує відносна зміна показника.

За даними таблиці темп зростання складе:

$$T_P = \frac{O_O}{O_B} \cdot 100\% = \frac{550}{500} \cdot 100\% = 110\%$$

Тобто, у звітньому році обсяг випуску становить 110% від обсягу випуску базисного року.

Темп приросту становить:

$$T_{pr} = \frac{O_O}{O_B} \cdot 100\% - 100\% = \frac{550}{500} \cdot 100\% - 100\% = 10\%$$

чи

$$T_{pr} = \frac{\Delta O}{O_B} \cdot 100\% = \frac{50}{500} \cdot 100\% = 10\%$$

Тобто, у звітньому році обсяг випуску продукції зріс на 10%.

Найчастіше під відносним відхиленням передбачають темп приросту показника, а темп зростання виділяється в окрему колонку.

Відхилення може бути як позитивним, так і негативним. Залежно від досліджуваного явища, виявлене позитивне відхилення характеризує позитивну тенденцію, наприклад, зростання продуктивності, фондодідачі, якості, чи негативну – зростання витрат на одну гривню товарної продукції, фондомісткості.

Завдання 1.1. Визначити в кожній групі результативні і факторні показники за характером їх зв'язку:

1. Випуск продукції, чисельність персоналу, продуктивність праці.

**Методичні рекомендації для практичних занять з дисципліни
«Економічний аналіз»**

---

2. Продуктивність праці, рівень техніки, технології, механізації виробництва, праці, управління.

3. Ритмічність поставок, ритмічність випуску продукції.

4. Випуск продукції, середньорічна вартість основних виробничих фондів, фондовіддача, витрати сировини, матеріалоємність.

Завдання 1.2. Виділити кількісні структури і якісні показники:

- середньорічна вартість основних фондів;
- чисельність працюючих;
- собівартість одиниці продукції;
- собівартість випуску;
- норма витрат на одиницю продукції;
- втрати робочого часу;
- фондовіддача;
- рентабельність.

Завдання 1.3. Дати характеристику змісту основних категорій (термінів) економічного аналізу за наведеною таблицею:

Терміни	Зміст
1. Методологія економічного аналізу	
2. Метод економічного аналізу	
3. Методика економічного аналізу	
4. Принципи економічного аналізу	
5. Фактор	
6. Показник	

Завдання 1.4. В таблиці наведені принципи економічного аналізу та їх зміст. Необхідно зв'язати наведені в таблиці принципи економічного аналізу з їх змістом. Заповнити таблицю відповідей, для цього заголовній букві, яка відповідає певному принципу поставити відповідну цифру, що відповідає його змісту (наприклад: А5).

Таблиця 1

Принцип	Зміст принципу
А. Конкретність	1. Витрати, пов'язані з проведенням аналізу, повинні бути істотно меншими за економічний ефект, який буде отриманий в результаті його проведення.
Б. Системність	2. Означає проведення аналізу регулярно, на постійно діючій основі для підвищення ефективності діяльності.
В. Періодичність	3. Означає обґрунтовану послідовність вивчення діяльності підприємства, сприйняття підприємства як системи, що складається з впорядкованої сукупності взаємопов'язаних елементів.
Г. Об'єктивність	4. При проведенні аналізу слід керуватися науково обґрунтованими методиками і процедурами.
Д. Економічність	5. Аналіз ґрунтується на реальних даних, його результати отримують конкретне кількісне вираження.
Е. Науковість	6. Означає адекватність аналітичної інформації дійсному стану об'єкта, достовірності даних та результатів аналізу

Завдання 1.5. В таблиці наведені функції економічного аналізу та їх зміст. Необхідно зв'язати наведені в таблиці функції економічного аналізу з їх змістом. Заповнити таблицю відповідей, для цього заголовній букві, яка відповідає певній функції поставити відповідну цифру, що відповідає його змісту (наприклад: А5).

Таблиця 2

Функція економічного аналізу	Зміст функції економічного аналізу
А. Оціночно-діагностична	1. Передбачає прогнозування впливу на діяльність підприємства можливих змін у зовнішньому середовищі
Б. Прогностична	2. Передбачає порівняння фактичного стану досліджуваних об'єктів встановленим цілям та планам, які виражаються в параметричних значеннях відповідних показників

**Методичні рекомендації для практичних занять з дисципліни
«Економічний аналіз»**

Продовження таблиці 2

В. Пошукова	3. Передбачає порівняння відповідності наявного внутрішнього потенціалу суб'єкта господарювання умовам зовнішнього середовища та обґрунтування на цій основі ефективності існуючої стратегії підприємства, визначення його ринкової та конкурентної позиції.
Г. Контрольна	4. Передбачає аналітичне обґрунтування альтернативних управлінських рішень, визначення напрямків використання внутрішніх можливостей підприємства з урахуванням впливу факторів зовнішнього середовища.

Завдання 1.6. В таблиці наведені види економічного аналізу та їх характеристики. Необхідно зв'язати наведені в таблиці види економічного аналізу з їх характеристикою. Заповнити таблицю відповідей, для цього заголовній букві, яка відповідає певній функції поставити відповідну цифру, що відповідає його змісту (наприклад: А5).

Таблиця 3

Вид економічного аналізу	Характеристика виду економічного аналізу
А. Ретроспективний аналіз	1. Застосовується для дослідження економіки одного або кількох окремих підрозділів економічного суб'єкта.
Б. Маркетинговий	2. Досліджує стан та ефективність діяльності, зміни розміру і співвідношення власного та позикового капіталу підприємства.
В. Факторний	3. Застосовується для дослідження та оцінки факторів впливу на результати діяльності підприємства.
Г. Аналіз фінансової діяльності	4. Зводиться до дослідження факторних систем, які є сукупністю факторних та результативних ознак, що пов'язані причинно-наслідковими зв'язками.

Продовження таблиці 3	
Д. Функціонально-вартісний	5. Спрямований на дослідження минулих подій з метою оцінки стану і динаміки розвитку об'єкта, прогнозування перспективи та регулюючого впливу на його подальшу діяльність.
Е. Локальний	6. Передбачає дослідження ринкового середовища та виробничо-збутової діяльності економічного суб'єкта з метою оцінки їх стану, діагностики проблем та перспектив розвитку, пошуку невикористаних можливостей тощо.

1.7. Тестові завдання для перевірки знань

1. У вузькому змісті слова-поняття економічного аналізу перекладається як:

- а) відбираю;
- б) збираю;
- в) розділяю;
- г) розчленовую.

2. Економічний аналіз провадиться на рівні:

- а) держави;
- б) галузей;
- в) регіонів;
- г) підприємств і організацій;
- д) всі відповіді правильні.

3. Становлення економічного аналізу як науки відноситься до:

- а) початку ХХ століття;
- б) 20-х років ХХ століття;
- в) 30-х років ХХ століття;
- г) кінця ХІХ століття.

4. Аналіз економічних показників доповнюється протилежним заходом:

- а) індукцією;
- б) дедукцією;
- в) синтезом;
- г) систематизацією.

5. Аналіз фінансово-господарської діяльності як складова частина економічної роботи на підприємстві є:

- а) завершальним її етапом;
- б) підготовчим її етапом;
- в) основним її етапом;

**Методичні рекомендації для практичних занять з дисципліни
«Економічний аналіз»**

- г) всі відповіді правильні.
6. *Теоретичну основу для розвитку економічного аналізу створює:*
- а) бухгалтерський облік;
  - б) економічна теорія;
  - в) статистика;
  - г) планування.
7. *Науковою дисципліною, пов'язаною з економічним аналізом, що розробляє і теоретично вдосконалює правила й можливості застосування тих чи інших прийомів у конкретних ситуаціях, способи побудови аналітичних таблиць, є:*
- а) математика;
  - б) статистика;
  - в) економічна теорія;
  - г) діалектика.
8. *Головною рисою економічного аналізу є:*
- а) комплексне, системне дослідження економічних явищ, процесів, факторів і причин, що їх зумовлюють;
  - б) об'єктивна оцінка ефективності виробничо-фінансової діяльності й стабільності ринкового становища;
  - в) вивчення прояви економічних законів і категорій ринкової економіки;
  - г) діагностика і пошук резервів та можливостей їх мобілізації в поточному і перспективному періодах;
  - д) всі відповіді правильні.
9. *Зміна характеру аналітичних досліджень в умовах переходу до ринкової економіки проявляється в тому, що:*
- а) сферу аналітичних досліджень становить як внутрішнє, так і зовнішнє економічне середовище суб'єкта господарювання;
  - б) об'єктом аналізу стає відхилення звітних величин показників від планових;
  - в) виробнича діяльність оцінюється з точки зору досягнення максимальних фінансових результатів та економічної стабільності на ринку;
  - г) всі відповіді правильні.
10. *Пошук наявних резервів підвищення ефективності виробництва є:*
- а) основною метою економічного аналізу;
  - б) одним з основних загальних завдань економічного аналізу;
  - в) об'єктом економічного аналізу;
  - г) предметом економічного аналізу.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №2

Тема 1: Теоретичні основи економічного аналізу

1. Види порівнянь

1.1 Порівняння даних звітної періоду з даними минулих років для визначення тенденцій розвитку аналізованого об'єкта.

Таблиця 1

Динаміка основних показників

Рік	Обсяг випуску продукції		Чисельність працівників		Вироблення одного працівника	
	тис. грн.	% до базисного року	чол.	% до базисного року	тис. грн./чол.	% до базисного року
1-й (база)	6000	100	80	100	75	100
2-й	6500	108	76	95	85	113
3-й	6300	105	73	91	86	114
4-й	6750	112	71	88	95	126
5-й	6900	115	70	87	98	130

Для характеристики динаміки показників використовуються базисні індекси зміни, які визначаються відношенням значення показника кожного наступного періоду до значення показника періоду, обраного за базу.

Висновок: обсяг випуску продукції підприємства має тенденцію до підвищення. За 5 років він зріс на 15%. Причому цей приріст обумовлений підвищенням продуктивності праці при зменшенні чисельності працівників.

Порівняння фактичних даних з плановими дозволяє судити про ступінь виконання плану за аналізований період (місяць, квартал, рік).

1.2 Порівняння звітних даних з даними плану для оцінки виконання планових завдань.

**Методичні рекомендації для практичних занять з дисципліни
«Економічний аналіз»**

Таблиця 2

Співвідношення темпів зростання продуктивності праці і середньої заробітної плати

Показник	Попередній рік	Звітний рік		Відношення плану звіт. року до поперед. року, %	Відношення факту звіт. року до поперед. року, %	Виконання плану у звітному році, %
		План	Факт			
Середньорічний виробіток на одного працівника, тис. грн/чол.	81	82	84	101,2	103,7	102,4
Середньорічна заробітна плата одного працівника, тис. грн	12,2	12,3	12,5	100,8	102,4	101,6
Співвідношення темпів зростання продуктивності праці і середньої зарплати				1,004	1,012	1,007

Висновок: фактичне середньорічне вироблення на підприємстві перевищує плановий рівень на 2 тис. грн/чол. ($84 - 82 = 2$). Планові показники поточного року відрізняються від аналогічних торішніх на 1,2%.

2. Деталізація

Деталізація – це процес подовження формули.

Наприклад, середньорічна продуктивність (виробіток) одного працівника $V^{год}$ може бути представлений моделлю:

$$V^{год} = \frac{O}{Ч},$$

де O – річний обсяг випуску продукції, грн.;

$Ч$ – число робітників, чол.

Введемо в модель додаткові фактори:

1) людино-дні на число відпрацьованих днів усіма робітниками за рік;

2) людино-години – число годин, відпрацьованих усіма робітниками за рік.

У формулі вихідні фактори помножимо і розділимо на додаткові чинники та перегрупуємо їх наступним чином:

$$V^{год} = \frac{O}{Ч} \cdot \frac{Чел.-дни}{Чел.-дни} \cdot \frac{Чел.-часы}{Чел.-часы} = \frac{Чел.-дни}{Ч} \cdot \frac{Чел.-часы}{Чел.-дни} \cdot \frac{O}{Чел.-часы} = Д \cdot Т \cdot П,$$

де $Д$ – кількість днів, відпрацьованих одним робітником за рік (кількість робочих днів у році, дні);

$Т$ – тривалість робочого дня, год;

$П$ – середньогодинна продуктивність (виробка) одного робітника, грн./годину.

Тобто кратна модель була перетворена в мультиплікативну.

3. Прийоми елімінування

3.1. Прийом ланцюгових підстановок дозволяє визначити вплив зміни окремих факторів на зміну результуючого показника. Розрахунки в цьому методі проводяться в два етапи. На першому етапі виконується поступова заміна базисної величини кожного фактора в обсязі результуючого показника на величину фактора у звітному періоді. При цьому дотримуються правила ланцюгових підстановок: фактори, які вже проаналізовані, в тому числі і аналізований, підставляються значення звіту, ті фактори, які ще не проаналізовані – підставляються за базовим значенням.

В результаті таких замін отримуємо ряд умовних величин результуючого показника, які враховують зміну одного, потім двох, трьох і т.д. факторів, допускаючи, що інші фактори є незмінними.

**Методичні рекомендації для практичних занять з дисципліни
«Економічний аналіз»**

На другому етапі розраховується вплив конкретного фактора на результуючий показник шляхом вирахування з умовної величини результуючого показника після заміни фактора результату до заміни.

Таблиця 3

Структурне подання способу ланцюгових підстановок на прикладі мультиплікативної і кратної моделі

Порядок дій	Мультиплікативна модель $\Pi = \Phi_1 \cdot \Phi_2 \cdot \Phi_3$	Кратна модель $\Pi = \Phi_1 / \Phi_2$
1. Розрахунок показників: а) базисний показник б) перераховані показники з поступовою заміною базисних значень факторів на звітні в) звітний показник	$\Pi_B = \Phi_{1B} \cdot \Phi_{2B} \cdot \Phi_{3B}$ $\Pi^{ysl1} = \Phi_{1O} \cdot \Phi_{2B} \cdot \Phi_{3B}$ $\Pi^{ysl2} = \Phi_{1O} \cdot \Phi_{2O} \cdot \Phi_{3B}$ $\Pi_O = \Phi_{1O} \cdot \Phi_{2O} \cdot \Phi_{3O}$	$\Pi_\delta = \Phi_{1B} / \Phi_{2B}$ $\Pi^{ysl1} = \Phi_{1O} / \Phi_{2B}$ $\Pi_O = \Phi_{1O} / \Phi_{2O}$
2. Розрахунок впливу зміни факторів на зміну результативного показника	$\Delta\Pi_{\Phi_1} = \Pi^{ysl1} - \Pi_B$ $\Delta\Pi_{\Phi_2} = \Pi^{ysl2} - \Pi^{ysl1}$ $\Delta\Pi_{\Phi_3} = \Pi_O - \Pi^{ysl2}$	$\Delta\Pi_{\Phi_1} = \Pi_1 - \Pi_B$ $\Delta\Pi_{\Phi_2} = \Pi_O - \Pi_1$
3. Балансова перевірка	$\Delta\Pi = \Pi_O - \Pi_B$ $\Delta\Pi = \Delta\Pi_{\Phi_1} + \Delta\Pi_{\Phi_2} + \Delta\Pi_{\Phi_3}$ $\Delta\Pi = \Delta\Pi - \text{розрахунок виконаний вірно}$	

Умовні позначення: Π – узагальнюючий показник;
 Φ_1, Φ_2, Φ_3 – впливові фактори;
«Б» – базисне значення фактора;
«О» – звітне значення фактора.

Задача 1. Визначити вплив факторів на зміну річного обсягу випуску продукції.

Таблиця 4

Вихідні дані для аналізу обсягу випуску продукції

Показники	Базові	Звітні	Абсолютне відхилення від базисного (+/-)	Відносне відхилення від базисного, %	Темп зміни звітного до базисного, %
1. Обсяг випуску продукції за рік (О), тис. грн.	76800	78800	+2000	+2,6	102,6
2. Середньооблікова чисельність робітників (Ч), чол.	900	890	-10	-1,2	98,8
3. Загальна кількість відпрацьованих робітниками людино-днів, тис.	204,3	200,25	-4,05	-2	98
4. Загальна кількість відпрацьованих робітниками людино-годин, тис.	1552,68	1501,8 7	-50,81	-3,3	96,7
5. Середня кількість робочих днів, відпрацьованих одним робочим за рік (Д), дн. (п.3: п.2)	227	225	-2	-0,9	99,1
6. Середня кількість годин, відпрацьованих за день одним робітником (Г), годину. (п.4 : п.3)	7,6	7,5	-0,1	-1,3	98,7
7. Середньогодинний виробіток одного робітника (П), грн./чол. (п.1: п.4)	49,46	52,46	3	6,1	106,1

**Методичні рекомендації для практичних занять з дисципліни
«Економічний аналіз»**

---

1. Виконаємо розрахунки методом повних ланцюгових підстановок.

Здійснимо підстановку факторів і розрахуємо ряд умовних величин результуючого показника:

$$O_B = C_B \cdot D_B \cdot T_B \cdot P_B = 900 \cdot 227 \cdot 7,6 \cdot 49,46 = 76795,5 \text{ тис.грн.}$$

$$O^{ysl1} = C_O \cdot D_B \cdot T_B \cdot P_B = 890 \cdot 227 \cdot 7,6 \cdot 49,46 = 75942,3 \text{ тис.грн.}$$

$$O^{ysl2} = C_O \cdot D_O \cdot T_B \cdot P_B = 890 \cdot 225 \cdot 7,6 \cdot 49,46 = 75273,2 \text{ тис.грн.}$$

$$O^{ysl3} = C_O \cdot D_O \cdot T_O \cdot P_B = 890 \cdot 225 \cdot 7,5 \cdot 49,46 = 74282,7 \text{ тис.грн.}$$

$$O_O = C_O \cdot D_O \cdot T_O \cdot P_O = 890 \cdot 225 \cdot 7,5 \cdot 52,46 = 78788,3 \text{ тис.грн.}$$

Розрахуємо вплив факторів на обсяг випуску продукції і оцінимо характер дії факторів, що впливають на зміну результуючого показника, використовуючи метод повних ланцюгових підстановок.

$\Delta O_C = O^{ysl1} - O_B = 75942,3 - 76795,5 = -853,2$ тис. грн. – негативний вплив. Зменшення середньооблікової кількості робітників на 10 чол. ($\Delta C = -10$ чол.) викликає зниження обсягу випуску на 853,2 тис. грн.

$\Delta O_D = O^{ysl2} - O^{ysl1} = 75273,2 - 75942,3 = -669,1$ тис. грн. – негативний вплив. Зменшення кількості робочих днів, відпрацьованих одним робочим за рік на 2 дні ($\Delta D = -2$ дні) викликає зниження обсягу випуску на 669,1 тис. грн.

$\Delta O_T = O^{ysl3} - O^{ysl2} = 74282,7 - 75273,2 = -990,5$ тис. грн. – негативний вплив. Зниження числа годин, відпрацьованих за день одним робітником на 0,1 години ($\Delta T = -0,1$ години) викликає зниження обсягу випуску на 990,5 тис. грн.

$\Delta O_P = O_O - O^{ysl3} = 78788,3 - 74282,7 = 4505,6$ тис. грн. – позитивний вплив. Зростання середньогодинного вироблення одного робітника на 3 грн ($\Delta P = 3$ грн.) викликає зростання обсягу випуску на 4505,6 тис. грн.

Виконаємо балансову перевірку.

$$\Delta O = O_O - O_B = 78800 - 76800 = 2000 \text{ тис.грн.}$$

$$\Delta O = \Delta O_C + \Delta O_D + \Delta O_T + \Delta O_{II} = -853,2 - 669,1 - 990,5 + 4505,6 = 1992,8 \text{ тис.грн.}$$

$2000 \approx 1992,8$ – розрахунок виконаний вірно.

Перевірка, або баланс результатів, показала, що розрахунок впливу факторів виконаний вірно. Невелике відхилення в розрахунках пояснюється округленням даних.

Висновок: відхилення по факторам «Ч, Д, Т» вплинули на узагальнюючий показник негативно, тобто він знижується. Зміна фактора «П» здійснила позитивний вплив, тобто, завдяки зростанню часового виробітку на 3 грн, або на 6,1%, фактичний випуск продукції, з одного боку перевищив базисну величину на 2000 тис. грн, або на 2,6%, а з іншого – перешкодив скороченню випуску продукції під впливом вищенаведених факторів. Якщо підприємство знайде можливість подолати негативну зміну факторів (плинність кадрів, цілоднівні і внутрішньозмінні простой), то воно зможе додатково отримати таку кількість продукції:

$$853,2 + 669,1 + 990,5 = 2512,8 \text{ тис. грн}$$

2. Спосіб скорочених ланцюгових підстановок або абсолютних різниць. Цей спосіб є спрощеним варіантом способу повних ланцюгових підстановок. Його застосування найбільш ефективно в тому випадку, коли вихідні дані мають абсолютні відхилення по факторним показниками.

Відмінність методу скорочених ланцюгових підстановок від методу повних ланцюгових підстановок полягає в скороченні числа розрахунків. Розрахунки в цьому методі проводяться в один етап. У моделі залежності результуючого показника від факторів-аргументів замість аналізованого фактора підставляється його абсолютне відхилення, а далі діють за правилом ланцюгових підстановок: ті фактори, які вже проаналізовані підставляються за звітом, ті фактори, які ще не проаналізовані – по базі.

Спосіб скорочених ланцюгових підстановок використовується тільки для адитивних і мультиплікативних типів моделей.

$$\Delta P_{\Phi_1} = P^{уч1} - P_B = \Phi_{1O} \cdot \Phi_{2B} \cdot \Phi_{3B} - \Phi_{1B} \cdot \Phi_{2B} \cdot \Phi_{3B} = (\Phi_{1O} - \Phi_{1B}) \cdot \Phi_{2B} \cdot \Phi_{3B},$$

**Методичні рекомендації для практичних занять з дисципліни
«Економічний аналіз»**

$$\Delta\Pi_{\Phi_2} = \Pi^{\text{уч}2} - \Pi^{\text{уч}1} = \Phi_{10} \cdot \Phi_{20} \cdot \Phi_{3Б} - \Phi_{10} \cdot \Phi_{2Б} \cdot \Phi_{3Б} = \Phi_{10} \cdot (\Phi_{20} - \Phi_{2Б}) \cdot \Phi_{3Б},$$

$$\Delta\Pi_{\Phi_3} = \Pi_O - \Pi^{\text{уч}2} = \Phi_{10} \cdot \Phi_{20} \cdot \Phi_{3O} - \Phi_{10} \cdot \Phi_{20} \cdot \Phi_{3Б} = \Phi_{10} \cdot \Phi_{20} \cdot (\Phi_{3O} - \Phi_{3Б}).$$

Для розглянутого прикладу розрахуємо вплив факторів на обсяг випуску продукції, використовуючи метод скорочених ланцюгових підстановок.

$$\Delta O_{\text{ч}} = (C_O - C_B) \cdot D_B \cdot T_B \cdot P_B = (890 - 900) \cdot 227 \cdot 7,6 \cdot 49,46 = -853,2 \text{ тис. грн}$$

$$\Delta O_D = C_O \cdot (D_O - D_B) \cdot T_B \cdot P_B = 890 \cdot (225 - 227) \cdot 7,6 \cdot 49,46 = -669,1 \text{ тис. грн}$$

$$O_T = C_O \cdot D_O \cdot (T_O - T_B) \cdot P_B = 890 \cdot 225 \cdot (7,5 - 7,6) \cdot 49,46 = -990,5 \text{ тис. грн}$$

$$O_{\Pi} = C_O \cdot D_O \cdot T_O \cdot (P_O - P_B) = 890 \cdot 225 \cdot 7,5 \cdot (52,46 - 49,46) = +4505,6 \text{ тис. грн}$$

Сумарний вплив окремих факторів на узагальнюючий показник, або баланс впливів, становить:

$$(-853,2) + (-669,1) + (-990,5) + 4505,6 = +1992,8 \text{ тис. грн}$$

Розрахунок виконано вірно, так як $1992,8 \text{ тис. грн.} \approx 2000 \text{ тис. грн}$

3. Спосіб відносних різниць. Цей спосіб зручно застосовувати у разі визначення впливу на результуючий показник великої кількості факторів (5-10). На відміну від попередніх способів, домагаємося істотного скорочення кількості розрахунків. Використовується тільки для мультиплікативних типів моделей.

Спосіб відносних різниць має два підходи здійснення обчислень: табличний та з використанням аналітичних формул.

Наведемо розрахунок за допомогою прийому відносних різниць, використовуючи ті ж вихідні дані (табл. 5) і умовні позначення.

Схема застосування прийому відносних різниць у табличній формі наступна:

1. Визначаємо вплив факторів.
2. Ділимо фактори.
3. Визначаємо показники для розрахунку.
4. Визначаємо процентне відношення показників.
5. Визначаємо розмір та напрями впливу факторів.

Таблиця 5

Розрахунково-аналітична таблиця визначення впливу факторів на результативний показник

Фактори	Показники	Базисний	Звітний	Темп зміни до базис., %	Відносна різниця, %	Вплив на результативний показник, тис. грн.
1	2	3	4	5	6	7
Ч	Середньоспискова чисельність робітників (Ч), чол	900	890	98,8	98,8–100=–1,2	$\Delta O_{\text{ч}} = \frac{76800 \cdot (-1,2)}{100} = -921,6$
Д	Загальна кількість відпрацьованих робітниками люд.-днів за рік (Ч · Д)	900 · 227 = 204,3	890 · 225 = 200,25	98	98–98,8=–0,8	$\Delta O_{\text{д}} = \frac{76800 \cdot (-0,8)}{100} = -614,4$
Т	Загальна кількість відпрацьованих робітниками люд.-год. за рік, тис.люд.-год	900 · 227 · 7,6 = 1552,68	890 · 225 · 7,5 = 1501,87	96,7	96,7–98=–1,3	$\Delta O_{\text{т}} = \frac{76800 \cdot (-1,3)}{100} = -998,4$

**Методичні рекомендації для практичних занять з дисципліни
«Економічний аналіз»**

	(Ч·Д·Т)					
П	Зміна обсягу випуску продукції за рік, тис. грн. (Ч·Д· Т·П)	900·227 · 7,6·49,4 6= =76795, 5	890·2 25· 7,5·5 2,46= 7878 8,3	102 ,6	102,6 – 96,7= +5,9	$\Delta O_{II} = \frac{76800 \cdot 5,9}{100} = +4531,2$
Баланс результатів						+1996,8

Баланс результатів показав, що розрахунок виконаний вірно.

Аналіз впливу факторів на результативний показник обсяг випуску продукції показав, що в результаті зменшення чисельності робітників на 1,2%, числа відпрацьованих людино-днів на 0,8% і відпрацьованих людино-годин на 1,3%, обсяг випуску продукції скоротився відповідно на

-921,6 тис. грн., -614,4 тис. грн. і на -998,4 тис. грн.

Аналітичні формули розрахунку впливу факторів на результативний показник методом відносних різниць для мультиплікативної моделі табл. 5 мають наступний вигляд:

$$\Delta P_{\phi_1} = \frac{\Delta \Phi_1(\%) \cdot P_B}{100},$$

$$\Delta P_{\phi_2} = \frac{\Delta \Phi_2(\%) \cdot (P_B + \Delta P_{\phi_1})}{100},$$

$$\Delta P_{\phi_3} = \frac{\Delta \Phi_3(\%) \cdot (P_B + \Delta P_{\phi_1} + \Delta P_{\phi_2})}{100},$$

где $\Delta \Phi_1(\%), \Delta \Phi_2(\%), \Delta \Phi_3(\%)$ – відносна зміна факторів, %.

Для розглянутого прикладу:

$$\Delta O_{\text{ч}} = \frac{(-1,2) \cdot 76800}{100} = -921,6 \text{ тис. грн}$$

$$\Delta O_{\text{д}} = \frac{(-0,9) \cdot (76800 - 921,6)}{100} = -682,9 \text{ тис. грн}$$

$$\Delta O_{\text{т}} = \frac{(-1,3) \cdot (76800 - 921,6 - 682,9)}{100} = -977,5 \text{ тис. грн}$$

$$\Delta O_{\text{п}} = \frac{6,1 \cdot (76800 - 921,6 - 682,9 - 977,5)}{100} = +4527,3 \text{ тис. грн}$$

Сумарний вплив окремих факторів на узагальнюючий показник становить:

$$(-921,6) + (-682,9) + (-977,5) + 4527,3 = +1945,3 \text{ тис. грн}$$

Розрахунок виконано вірно, оскільки 1945,3 тис. грн. $\approx$ 2000 тис. грн

4. Інтегральний метод

Користуючись методами елімінування, необхідно визначити послідовність підстановки, оскільки з нею пов'язано кількісне значення факторів. Крім того, доводиться зважити на допущення, що фактори в моделі змінюються незалежно один від одного. Насправді вони змінюються одночасно і у взаємозв'язку, тому в результаті розрахунків отримують додатковий приріст (або нерозкладний залишок), який в методах елімінування приєднується до останнього фактору.

Інтегральний метод дозволяє виключити недоліки методів елімінування і дає можливість отримати більш точні результати розрахунку.

Математичний апарат інтегрального методу передбачає застосування стандартних формул для розрахунку впливу факторів на результуючий показник.

Для двофакторної мультиплікативної моделі $\Pi = \Phi_1 \cdot \Phi_2$:

$$\Delta \Pi_{\Phi_1} = \Delta \Phi_1 \cdot \Phi_{2Б} + \frac{1}{2} \Delta \Phi_1 \cdot \Delta \Phi_2 = \frac{1}{2} \Delta \Phi_1 \cdot (\Phi_{2Б} + \Phi_{2О}),$$

$$\Delta \Pi_{\Phi_2} = \Delta \Phi_2 \cdot \Phi_{1Б} + \frac{1}{2} \Delta \Phi_1 \cdot \Delta \Phi_2 = \frac{1}{2} \Delta \Phi_2 \cdot (\Phi_{1Б} + \Phi_{1О}).$$

Для трьохфакторної мультиплікативної моделі $\Pi = \Phi_1 \cdot \Phi_2 \cdot \Phi_3$:

$$\Delta\Pi_{\Phi_1} = \frac{1}{2} \Delta\Phi_1 \cdot (\Phi_{2B} \cdot \Phi_{3O} + \Phi_{2O} \cdot \Phi_{3B}) + \frac{1}{3} \Delta\Phi_1 \cdot \Delta\Phi_2 \cdot \Delta\Phi_3,$$

$$\Delta\Pi_{\Phi_2} = \frac{1}{2} \Delta\Phi_2 \cdot (\Phi_{1B} \cdot \Phi_{3O} + \Phi_{1O} \cdot \Phi_{3B}) + \frac{1}{3} \Delta\Phi_1 \cdot \Delta\Phi_2 \cdot \Delta\Phi_3,$$

$$\Delta\Pi_{\Phi_3} = \frac{1}{2} \Delta\Phi_3 \cdot (\Phi_{1B} \cdot \Phi_{2O} + \Phi_{1O} \cdot \Phi_{2B}) + \frac{1}{3} \Delta\Phi_1 \cdot \Delta\Phi_2 \cdot \Delta\Phi_3.$$

Покажемо висновок формул для двофакторної мультиплікативної моделі. При цьому виходять з припущення, що значення фактора у звітному періоді виходить шляхом додавання до значення фактора у базовому періоді деякого збільшення фактора, тобто

$$\Phi_O = \Phi_B + \Delta\Phi$$

Загальна зміна узагальнюючого показника має вигляд:

$$\begin{aligned} \Delta\Pi &= \Pi_O - \Pi_B = \Phi_{1O} \cdot \Phi_{2O} - \Phi_{1B} \cdot \Phi_{2B} = (\Phi_{1B} + \Delta\Phi_1) \cdot (\Phi_{2B} + \Delta\Phi_2) - \Phi_{1B} \cdot \Phi_{2B} = \\ &= \Phi_{1B} \cdot \Phi_{2B} + \Phi_{1B} \cdot \Delta\Phi_2 + \Delta\Phi_1 \cdot \Phi_{2B} + \Delta\Phi_1 \cdot \Delta\Phi_2 - \Phi_{1B} \cdot \Phi_{2B} = \end{aligned}$$

$$\Delta\Phi_1 \cdot \Phi_{2B} + \Delta\Phi_2 \cdot \Phi_{1B} + \Delta\Phi_1 \cdot \Delta\Phi_2 = (\Delta\Phi_1 \cdot \Phi_{2B} + \frac{1}{2} \Delta\Phi_1 \cdot \Delta\Phi_2) +$$

$$+ (\Delta\Phi_2 \cdot \Phi_{1B} + \frac{1}{2} \Delta\Phi_1 \cdot \Delta\Phi_2) = \Delta\Pi_{\Phi_1} + \Delta\Pi_{\Phi_2}$$

Величину додаткового приросту ($\Delta\Phi_1 \cdot \Delta\Phi_2$) можна розкласти між факторами в будь-якій пропорції залежно від значущості факторів.

Інтегральний метод використовується для мультиплікативних, кратних і змішаних моделей.

Розглянемо застосування використання інтегрального методу на прикладі вихідних даних табл. 6. Оскільки застосування інтегрального методу для чотирьохфакторної моделі вимагає складних математичних обчислень, перетворимо чотирьохфакторну модель на трьохфакторну і застосуємо для обчислення формули (5).

В табл. 6 наведено вихідні дані для аналізу обсягу випуску продукції за трьохфакторної моделі, яка має вигляд:

$$O = Ч \cdot Д \cdot B^{dn}$$

Таблиця 6

Вихідні дані для аналізу обсягу випуску продукції

Показники	Базисний період	Звітний період	Абсолютне відхилення (+/-)
1. Обсяг випуску продукції за рік, тис. грн (О)	76800	78800	+2000
2. Середньорічна чисельність працівників (Ч), чол.	900	890	-10
3. Середня кількість робочих днів, відпрацьованих одним робітником за рік (Д), дн.	227	225	-2
4. Середня кількість годин, відпрацьованих за день одним робітником (Т), годину.	7,6	7,5	-0,1
5. Середньогодинний виробіток одного робітника (П), грн/чол.	49,46	52,46	3
6. Середньоденний виробіток одного робітника (В ^{зн}), грн/чол. (п.4·п.5)	7,6·49,46= 375,9	7,5·52,46= 393,5	17,6

Розрахуємо вплив факторів на узагальнюючий показник інтегральним методом.

$$\begin{aligned} \Delta O_{\text{ч}} &= \frac{1}{2} \Delta \text{Ч} \cdot (D_{\text{б}} \cdot B_{\text{о}}^{\text{зн}} + D_{\text{о}} \cdot B_{\text{б}}^{\text{зн}}) + \frac{1}{3} \Delta \text{Ч} \cdot \Delta \text{Д} \cdot \Delta B^{\text{зн}} = \\ &= \frac{1}{2} \cdot (-10) \cdot (227 \cdot 393,5 + 225 \cdot 375,9) + \frac{1}{3} \cdot (-10) \cdot (-2) \cdot 17,6 = -869,4 \text{ тис. грн.} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \Delta O_{\text{д}} &= \frac{1}{2} \Delta \text{Д} \cdot (Ч_{\text{б}} \cdot B_{\text{о}}^{\text{зн}} + Ч_{\text{о}} \cdot B_{\text{б}}^{\text{зн}}) + \frac{1}{3} \Delta \text{Ч} \cdot \Delta \text{Д} \cdot \Delta B^{\text{зн}} = \\ &= \frac{1}{2} \cdot (-2) \cdot (900 \cdot 393,5 + 890 \cdot 375,9) + \frac{1}{3} \cdot (-10) \cdot (-2) \cdot 17,6 = -688,6 \text{ тис. грн.} \end{aligned}$$

**Методичні рекомендації для практичних занять з дисципліни
«Економічний аналіз»**

$$\begin{aligned}\Delta O_{\text{Вон}} &= \frac{1}{2} \Delta B^{\text{он}} \cdot (Ч_{\text{Б}} \cdot Д_{\text{О}} + Ч_{\text{О}} \cdot Д_{\text{Б}}) + \frac{1}{3} \Delta Ч \cdot \Delta Д \cdot \Delta B^{\text{он}} = \\ &= \frac{1}{2} \cdot 17,6 \cdot (900 \cdot 225 + 890 \cdot 227) + \frac{1}{3} \cdot (-10) \cdot (-2) \cdot 17,6 = 3560 \text{ тис. грн.}\end{aligned}$$

Сумарна дія окремих факторів на результуючий показник становить:

$$(-869,4) + (-688,6) + 3560 = +2002 \text{ тис. грн.}$$

Розрахунок виконано вірно, оскільки 2002 тис. грн $\approx$ 2000 тис. грн.

Тестові завдання для перевірки знань

1. Основна мета економічного аналізу:

- а) сприяння подальшому розвитку і поліпшенню економічної роботи завдяки підготовці проєктів оптимальних управлінських рішень;
- б) виявлення впливу відповідних факторів на показники, які аналізуються;
- в) пошук наявних резервів підвищення ефективності виробництва;
- г) вивчення причинних зв'язків між показниками діяльності підприємства.

2. Предметом економічного аналізу є:

- а) вивчення зовнішнього оточення підприємства, ринків збуту готової продукції, попиту і пропозиції;
- б) діяльність підприємств і їх підрозділів, спрямована на досягнення максимальних результатів за мінімальних витрат;
- в) оцінка ефективності інвестицій в економіку підприємства;
- г) оцінка ефективності управлінських рішень у бізнесі.

3. Об'єкти економічного аналізу на макрорівні:

- а) фактори і резерви виробництва;
- б) економічні результати господарської діяльності (виробництво, реалізація, собівартість, фінансові результати, рентабельність та ін.);
- в) зовнішнє середовище підприємства;
- г) виробничі відносини підприємства з фінансовими, кредитними та іншими організаціями.

4. Визначення предмета економічного аналізу в найбільш загальному вигляді, яке зустрічаються у спеціальній економічній літературі:

- а) господарська діяльність підприємств;
- б) господарські процеси та явища;
- в) причинно-наслідкові зв'язки економічних явищ та процесів;
- г) всі відповіді правильні.

5. *На макрорівні об'єктом аналізу є:*

- а) економіка країни;
- б) діяльність регіонів;
- в) економіка галузей;
- г) всі відповіді правильні.

6. *Предмет економічного аналізу розкривається через його:*

- а) об'єкти;
- б) мету;
- в) завдання;
- г) метод.

7. *Зміст аналізу господарської діяльності як наукової дисципліни впливає з:*

- а) мети економічного аналізу;
- б) предмету економічного аналізу;
- в) завдань економічного аналізу;
- г) об'єктів економічного аналізу.

8. *Економічний аналіз вивчає:*

- а) господарську діяльність як технологічний процес;
- б) господарську діяльність як організаційний процес;
- в) економічні результати господарювання як наслідки економічних процесів;
- г) всі відповіді правильні.

9. *Ретроспективний та перспективний аналіз належать до класифікаційної групи, що виділяється:*

- а) за змістом програм;
- б) за часом проведення та характером прийняття управлінських рішень;
- в) за об'єктами управління;
- г) за методикою дослідження.

10. *За користувачами аналітичної інформації виділяють такі види аналізу:*

- а) управлінський;
- б) внутрішній;
- в) фінансовий;
- г) зовнішній.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №3

Тема 2: Елементарні методи аналізу господарської діяльності

План:

1. Індексний метод.
2. Ряди динаміки.
3. Суть і види групувань в економічному аналізі.
4. Методи оброблення динамічних рядів.

1. Індексний метод. Цей спосіб використовується в економічному аналізі для вивчення економічних явищ, які формуються під впливом кількох факторів, кожен з яких схильний до динамічних змін.

Класичним прикладом такого об'єкта аналізу є обсяг реалізації продукції, який формується під впливом таких факторів: обсяг реалізації продукції в натуральному вираженні і ціна одиниці продукції.

Модель аналізу виглядає наступним чином:

$$Q = \sum_{i=1}^n q_i \cdot p_i,$$

де Q – обсяг реалізації продукції у вартісному вираженні, грн;

q – обсяг реалізації продукції в натуральному вираженні, шт.;

p – ціна одиниці продукції, грн.

Загальний індекс зміни обсягу реалізації має вигляд:

$$I_Q = \frac{\sum q_0 \cdot p_0}{\sum q_B \cdot p_B},$$

де q_B, q_0 – базисні й звітні обсяги реалізації продукції, шт.;

p_B, p_0 – базисні й звітні ціни одиниці продукції, грн.

Цей індекс не дає можливості виділити окремо вплив факторів на обсяг реалізації продукції. Індексний метод дозволяє вирішити цю задачу за допомогою побудови агрегатних індексів.

Агрегатні індекси – це загальні індекси, у яких з метою елімінавання (усунення) впливу окремих факторів на індекс здійснюється фіксування інших факторів на незмінному (базовому або звітному) рівні. Агрегатні індекси будують за наступним правилом: якісні (інтенсивні)

фактори, що входять у формулу, фіксуються на рівні базового періоду, кількісні фактори – на звітному рівні.

Агрегатний індекс обсягу реалізації продукції в натуральному вираженні:

$$I_q = \frac{\sum q_0 \cdot p_B}{\sum q_B \cdot p_B}.$$

Агрегатний індекс цін на продукцію підприємства:

$$I_p = \frac{\sum q_0 \cdot p_0}{\sum q_0 \cdot p_B}.$$

Агрегатні індекси виходять із загального індексу шляхом застосування принципу подовження до розрахункової формулою:

$$I_{Q(qp)} = \frac{\sum q_0 \cdot p_0}{\sum q_B \cdot p_B} \cdot \frac{\sum q_0 \cdot p_B}{\sum q_0 \cdot p_B} = \frac{\sum q_0 \cdot p_B}{\sum q_B \cdot p_B} \cdot \frac{\sum q_0 \cdot p_0}{\sum q_0 \cdot p_B} = I_q \cdot I_p.$$

Вплив факторів на узагальнюючий показник визначається різницею чисельника і знаменника відповідного індексу:

$$\Delta Q_q = \sum q_0 \cdot p_B - \sum q_B \cdot p_B,$$

$$\Delta Q_p = \sum q_0 \cdot p_0 - \sum q_0 \cdot p_B.$$

Розглянемо конкретний приклад застосування індексного методу.

Таблиця 1

Вихідні дані для аналізу обсягу реалізації продукції

Період (квартал)	Базисний рік			Звітний рік		
	Кількість продукції q_B , шт.	Ціна одиниці продукції p_B , грн	Вартість реалізованої продукції Q_B , тис. грн	Кількість продукції q_0 , шт.	Ціна одиниці продукції p_0 , грн	Вартість реалізованої продукції Q_0 , тис. грн
1	2	3	4 = 2·3	5	6	7 = 5·6
1 квартал	1000	340	340,0	1250	370	462,5
2 квартал	1200	350	420,0	1400	375	525

**Методичні рекомендації для практичних занять з дисципліни
«Економічний аналіз»**

Продовження таблиці 1

3 квар- тал	1300	365	474,5	1300	380	494
4 квар- тал	1280	370	473,6	1450	400	580
Всього за рік:	4780	357,3	1708,1	5400	381,6	2061,5

Визначимо загальний індекс зміни обсягу реалізації продукції:

$$I_Q = \frac{(1250 \cdot 370) + (1400 \cdot 375) + (1300 \cdot 380) + (1450 \cdot 400)}{(1000 \cdot 340) + (1200 \cdot 350) + (1300 \cdot 365) + (1280 \cdot 370)} = \frac{2061,5}{1708,1} = 1,2069 \text{ (чи } 120,69\%)$$

Визначимо агрегатний індекс обсягу реалізації продукції в натуральному вираженні:

$$I_q = \frac{(1250 \cdot 340) + (1400 \cdot 350) + (1300 \cdot 365) + (1450 \cdot 370)}{(1000 \cdot 340) + (1200 \cdot 350) + (1300 \cdot 365) + (1280 \cdot 370)} = \frac{1926}{1708,1} = 1,1276 \text{ (чи } 112,76\%)$$

Визначимо агрегатний індекс середквартальної ціни одиниці продукції:

$$I_Q = \frac{(1250 \cdot 370) + (1400 \cdot 375) + (1300 \cdot 380) + (1450 \cdot 400)}{(1250 \cdot 340) + (1400 \cdot 350) + (1300 \cdot 365) + (1450 \cdot 370)} = \frac{2061,5}{1926} = 1,0704 \text{ (чи } 107,04\%)$$

Таким чином, обсяг реалізації продукції зріс на

$$\Delta Q = Q_0 - Q_B = \sum q_0 p_0 - \sum q_B p_B = 2061,5 - 1708,1 = 353,4$$

тис. грн,

або на 20,69% (120,69 – 100).

У тому числі за рахунок збільшення кількості реалізованої продукції на

$$\Delta Q_q = \sum q_0 \cdot p_B - \sum q_B \cdot p_B = 1926 - 1708,1 = 217,9 \text{ тис. грн,}$$

або на 12,76% (112,76 – 100).

За рахунок збільшення ціни одиниці продукції на

$$\Delta Q_p = \sum q_0 \cdot p_0 - \sum q_0 \cdot p_B = 2061,5 - 1926 = 135,5 \text{ тис. грн,}$$

або на 7,04% (107,04 – 100).

Сумарна дія окремих факторів на результуючий показник становить

$$217,9 + 135,5 = 353,4 \text{ тис. грн}$$

Розрахунок виконано вірно, так як $353,4 \text{ тис. грн} = 353,4 \text{ тис. грн}$

2. Ряди динаміки. Для аналізу змін економічних явищ і процесів за певний період використовуються ряди динаміки.

Рядом динаміки називають ряд абсолютних, відносних, середніх величин, що характеризує стан економічного явища в часі.

За допомогою рядів динаміки можна одержати такі дані:

– інтенсивність зміни досліджуваних показників (зростання, зменшення, стабільність);

– середній рівень показника і середню інтенсивність змін;

– тенденцію зміни показників.

Ряд динаміки характеризують такі величини:

1) моменти часу (дати);

2) рівень ряду – окремі значення ряду;

3) абсолютний приріст, який визначається за формулою:

$$\Delta = x_{i+1} - x_i;$$

1) середній абсолютний приріст ряду, що визначається за формулою:

$$\Delta = \frac{\sum_{i=1}^{n-1} (x_{i+1} - x_i)}{n - 1};$$

2) темп (індекс) зростання, що визначається за формулою:

$$T = \frac{X_{i+1}}{X_i};$$

3) середньорічний темп зростання, що визначається за формулою:

$$T(\%) = \sqrt[n-1]{T_1 \cdot T_2 \cdot \dots \cdot T_n};$$

4) темп приросту, який визначається за формулою:

$$T_p = \frac{\Delta}{X_i};$$

5) абсолютне значення 1% приросту.

**Методичні рекомендації для практичних занять з дисципліни
«Економічний аналіз»**

Таблиця 2

Динаміка обсягу випуску продукції за ряд років

Рік	Обсяг випуску продукції, тис. грн.	Абсолютний приріст, тис. грн.		Темп зростання, %		Темп приросту, %		Абсолютне значення 1% приросту (зниження), тис. грн.	
		ба-зис-ний	лан-цю-го-вий	ба-зис-ний	лан-цю-го-вий	ба-зис-ний	лан-цю-го-вий	ба-зис-ний	лан-цю-го-вий
1-й ((ба-зис-ний))	6000	–	–	–	–	–	–	–	–
2-й	6500	+500	+500	108,3	108,3	+8,3	+8,3	60,2	60,2
3-й	6300	+300	-200	105	96,9	+5	-3,1	60	64,5
4-й	6750	+750	+450	112,5	107,1	+12,5	+7,1	105,6	63,3
5-й	6900	+900	+150	115	102,2	+15	+2,2	60	68,2

Визначимо середній абсолютний приріст ряду:

$$\Delta = \frac{(6500 - 6000) + (6300 - 6500) + (6750 - 6300) + (6900 - 6750)}{4} = \frac{500 - 200 + 450 + 150}{4} = 225 \text{ тис. грн}$$

Тестові завдання для перевірки знань:

1. Сутність якого принципу аналітичних досліджень полягає в використанні вірогідної інформації, яка позбавлена арифметичних помилок та заснована на обґрунтованих методиках розрахунку показників:

- а) принцип доречності;
- б) принцип зрозумілості;
- в) принцип адекватності;
- г) принцип достовірності.

---

2. Яка характерна риса методу матеріалістичної діалектики обумовила особливість методу економічного аналізу, яка передбачає вивчення внутрішніх протиріч, позитивних та негативних сторін економічних процесів:

- а) розгляд процесів (явищ) в постійному русі, зміні та розвитку;*
- б) розуміння розвитку як єдності та боротьби протилежностей;*
- в) розгляд процесів (явищ) у взаємозв'язку;*
- г) вивчення процесів (явищ) як системи, сукупності пов'язаних між собою елементів.*

3. Визначення та вимірювання взаємозв'язку між економічними показниками є:

- а) специфічною особливістю методу економічного аналізу;*
- б) задачею економічного аналізу;*
- в) характеристикою загального методу пізнання;*
- г) метою економічного аналізу.*

4. За яких умов досягається дієвість економічного аналізу:

- а) за умови використання тільки вірогідної інформації про діяльність підприємства;*
- б) при застосуванні науково обгрунтованих методичних прийомів;*
- в) при його направленості на пошук резервів підвищення інтенсифікації виробництва;*
- г) при впровадженні в практику рекомендацій аналітика щодо поліпшення діяльності підприємства.*

5. Виходячи з якої ознаки показники, які використовуються в аналізі, поділяють на якісні та кількісні:

- а) за охоптом;*
- б) за способом формування;*
- в) за характером;*
- г) за способом розрахунку.*

6. При групуванні факторів виходячи з впливу на результати господарської діяльності, їх поділяють на:

- а) основні та другорядні;*
- б) внутрішні та зовнішні;*
- в) об'єктивні та суб'єктивні;*
- г) екстенсивні та інтенсивні.*

7. Яке групування факторів дозволяє найбільш повно врахувати специфічні особливості окремих підприємств або галузей виробництва:

- а) загальні та специфічні;*
- б) внутрішні та зовнішні;*
- в) об'єктивні та суб'єктивні;*

*Методичні рекомендації для практичних занять з дисципліни
«Економічний аналіз»*

г) екстенсивні та інтенсивні.

8. На якому етапі аналітичних досліджень використовується прийом деталізації показників?

- а) узагальнення результатів аналізу;
- б) обробка вихідної інформації;
- в) підготовка даних для аналізу;
- г) збір даних для аналізу.

9. Системний підхід до економічного аналізу передбачає представлення господарської діяльності як системи, що складається з наступних елементів:

- а) матеріальні, трудові та фінансові ресурси;
- б) ресурси, виробничий процес, готова продукція;
- в) витрати, доходи, фінансові результати;
- г) матеріальні потоки ресурсів та готової продукції.

10. Системність дослідження господарської діяльності підприємств розглядається в теорії економічного аналізу як:

- а) складова комплексного аналізу;
- б) одна з характеристик методики економічного аналізу;
- в) принцип економічного аналізу;
- г) загальний підхід до послідовності проведення аналітичного дослідження.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №4

Тема 2: Елементарні методи аналізу господарської діяльності

Завдання 4.1. На основі даних, наданих у таблиці 1, визначити абсолютну і відносну зміну обсягу продукції і суми витрат у вартісному вираженні, попередньо привівши обсяг випуску продукції в порівняльний вид за ціновим фактором, а суму витрат – за фактором обсягу.

Таблиця 1

Вид продукції	Обсяг виробництва, тон N		Ціна, млн. грн/тон Ц		Витрати на 1 од., млн. грн/тон	
	План	Факт	План	Факт	План	Факт
А	5000	6200	0,14	0,16	0,09	0,11
Б	4500	6100	0,037	0,045	0,025	0,03

Результати оформити у вигляді таблиці і сформулювати висновки.

Таблиця 2

Вид продукції	Обсяг випуску, млн. грн ВП			Сума витрат, млн. грн З			Зміни			
	План	Факт за плановими цінами	Факт	План	Факт за плановим обсягом	Факт	Обсяг випуску		Сума витрат	
							Абсол.	Віднос.	Абсол.	Віднос.
А										
Б										
Разом										

Завдання 4.2. Проаналізувати вплив на валовий обсяг виробництва кількості працівників, кількості відпрацьованих днів одним працівником і їх вироблення способом повних ланцюгових підстановок, абсолютних різниць, відносних різниць та інтегральним методом. Вихідні дані подано в таблиці.

**Методичні рекомендації для практичних занять з дисципліни
«Економічний аналіз»**

Таблиця 3

Показник	План	Факт	Абсолютне відхилення	Відносне відхилення	Темпи зростання, %
Обсяг валової продукції, тис. грн (ВП)	2820	3390			
Середньооблікова чисельність персоналу, чол (Ч)	24	27			
Кількість відпрацьованих днів одним працівником за рік, дн. (Д)	220	218			
Середньоденний виробіток продукції одним працівником, тис. грн/чол. (q)	0,85	0,75			

Завдання 4.3. Визначити вплив факторів на зміну фонду оплати праці.

Таблиця 4

Вихідні дані для розрахунку впливу факторів на зміну фонду оплати праці

Показник	За планом	Фактично	Відхилення від плану	% виконання плану
1. Товарна продукція за місяць, тис. грн	700	677,4		
2. Середньооблікова чисельність робітників, осіб	270	260		

Продовження таблиці 4

3. Загальна кількість відпрацьованих усіма робітниками людино-годин	42 000	30 700		
4. Загальна кількість відпрацьованих усіма робітниками людино-днів	5100	4300		
5. Середнє число днів роботи одного робітника (ряд. 4 : ряд. 2)				
6. Середня тривалість робочого дня (ряд. 3 : ряд. 4), год				
7. Виробіток одного робітника: а) середньомісячний, грн (1:2) б) середньодобовий, грн (1:4) в) середньогодинний, грн (1:3)				

**Методичні рекомендації для практичних занять з дисципліни
«Економічний аналіз»**

Спосіб абсолютних різниць

Таблиця 5

Розрахунок факторів способом ланцюгових підстановок

Номер підстановаки та назва факторів	Чисельність робітників	Середня кількість днів роботи одного робітника	Середня тривалість робочого дня, год.	Середньогодинний виробіток, грн	Обсяг товарної продукції, тис. грн	Величина впливу фактора, тис. грн
Нульова підстановака	250	20	8,0	12,5	500	—
1. Вплив чисельності робітників	200	20	8,0	12,5	400	$400 - 500 = -100$
2. Вплив середнього числа днів роботи одного робітника	200	22	8,0	12,5	440	$440 - 400 = +40$
3. Вплив середньої тривалості робочого дня	200	22	7,0	12,5	385	$385 - 440 = -55$
4. Вплив середньогодинного виробітку	200	22	7,0	15,5	477,4	$477,4 - 385 = +92,4$
Разом:						-22,6

Використовуючи відхилення по кожному фактору, виконаємо розрахунок впливу факторів:

1. Вплив зміни чисельності робітників:
 $(-50) \cdot 20 \cdot 8,0 \cdot 12,5 = -100$ (тис. грн).

2. Вплив зміни числа днів, відпрацьованих одним робітником:

$$(+2) \cdot 200 \cdot 8 \cdot 12,5 = +40 \text{ (тис. грн).}$$

3. Вплив зміни тривалості робочого дня:

$$(-1) \cdot 200 \cdot 22 \cdot 12,5 = -55 \text{ (тис. грн).}$$

4. Вплив зміни середньогодинного виробітку:

$$3,0 \cdot 200 \cdot 22 \cdot 7 = +92,4 \text{ (тис. грн).}$$

Разом: $-22,6$ тис. грн.

Спосіб відносних різниць

Таблиця 6

Розрахунок факторів способом відносної різниці

Показник	% виконання плану	Різниця суміжних показників	Фактор	Розрахунок впливу фактора, тис. грн
1. Середньооблікова чисельність робітників, осіб	80,0	$80 - 100 = -20$	Чисельність робітників	$\frac{500 \cdot (-20)}{100} = -100$
2. Загальна кількість відпрацьованих усіма робітниками люд.-днів	88	$88 - 80 = +8$	Середнє число днів роботи	$\frac{500 \cdot 8}{100} = +40$
3. Загальна кількість відпрацьованих усіма робітниками люд.-годин	77	$77 - 88 = -11$	Середня тривалість робочого дня	$\frac{500 \cdot (-11)}{100} = -55$
4. Обсяг товарної продукції	95,48	$95,48 - 77 = +18,48$	Середньогодинний виробіток	$\frac{500 \cdot (+18,48)}{100} = +92,4$
Разом:				$-22,6$

**Методичні рекомендації для практичних занять з дисципліни
«Економічний аналіз»**

Висновок: негативний вплив на обсяг виробленої продукції мали два з чотирьох факторів, які разом зменшили його на 155 тис. грн. (100 + 55). Це і є резерви виробництва.

Тестові завдання для перевірки знань:

1. *Послідовність проведення комплексного економічного аналізу обумовлена:*

- а) основною метою діяльності підприємства;
- б) завданнями економічного аналізу;
- в) підпорядкованістю факторів, які характеризують організаційні, технічні, економічні, соціальні умови функціонування підприємства;
- г) пріоритетами економічних потреб користувачів аналітичної інформації.

2. *Ефективність використання виробничих ресурсів напряму пов'язана з показниками:*

- а) обсягу виробленої продукції та її якості;
- б) обсягу реалізованої продукції;
- в) виручки від реалізації;
- г) собівартості виробленої продукції.

3. *З якими підсистемами показників комплексного економічного аналізу напряму пов'язана система показників, що характеризують рентабельність діяльності підприємства:*

- а) підсистема показників собівартості продукції;
- б) підсистема показників прибутковості підприємства;
- в) підсистема показників організаційного-технічного рівня підприємства;
- г) підсистема показників використання ресурсів.

4. *Які групи показників слід використовувати при визначенні рейтингової оцінки діяльності підприємства:*

- а) показники фінансової діяльності;
- б) показники виробничої діяльності;
- в) показники фінансового стану підприємства;
- г) показники ліквідності та платоспроможності підприємства.

5. *За місцем утворення економічна інформація поділяється на:*

- а) планову і облікову;
- б) зовнішню і внутрішню;
- в) нормативну і облікову;
- г) нормативну і планову.

6. *Основні проблеми, які пов'язані з організацією інформаційного забезпечення економічного аналізу:*

- а) визначення потреб в інформації;
- б) визначення джерел інформації;
- в) класифікація економічної інформації;
- г) формування й використання джерел аналітичної інформації за умов автоматизованої обробки даних.

7. Договори, контракти підприємства відносяться до:

- а) нормативних джерел інформації;
- б) планових джерел інформації;
- в) облікових джерел інформації;
- г) позаоблікових джерел інформації.

8. Перевірка якості джерел аналізу передбачає:

- а) перевірку повноти складу аналізованих показників і правильності оформлення джерел аналізу;
- б) перевірку наступності показників і методичної єдності їх формування;
- в) перевірку взаємної погодженості показників у різних джерелах;
- г) всі відповіді правильні.

9. Принцип цілісності як один з основних принципів організації економічного аналізу:

- а) означає пристосування побудови та функцій економічного аналізу до конкретних умов управління;
- б) потребує правильного співвідношення між різними елементами та об'єктами організації економічного аналізу;
- в) виявляється у комплексному використанні всіх джерел економічної інформації;
- г) передбачає обґрунтування розподілу обов'язків по проведенню економічного аналізу між окремими виконавцями.

10. Розрахунок величини впливу факторів на показник, що аналізується, відноситься до такого типу аналітичних операцій:

- а) творчі;
- б) переробні;
- в) механічні;
- г) не є аналітичною операцією, вважається стадією факторного аналізу.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №5

Тема 5: Аналіз виробництва та реалізації продукції підприємства

План:

1. Зміст, завдання та інформаційне забезпечення аналізу виробничої програми.
2. Аналіз формування та виконання виробничої програми.
3. Аналіз динаміки та структури виробництва і реалізації.
4. Аналіз резервів збільшення виробництва і реалізації продукції.

Завдання 5.1.

Питання для обговорення в аудиторії:

1. Визначіть завдання аналізу виробництва та реалізації продукції.
2. Охарактеризуйте поняття «виробнича програма підприємства».
3. Назвіть джерела інформації, які використовуються при аналізі виробництва і реалізації продукції.
4. Визначіть напрями аналізу формування виробничої програми.
5. Що таке точка безбитковості або критична маса продажу?
6. За якими напрямками оцінюється виконання виробничої програми?
7. Які підходи використовують для оцінки якості продукції?
8. За допомогою яких показників оцінюється ритмічність виробництва?
9. Визначіть методику аналізу резервів виробництва та реалізації.

Завдання 5.2.

На основі наведених даних проаналізуйте зміну вартості виробленої продукції за рахунок зміни її якості. Визначіть коефіцієнт якості за минулий та звітний періоди.

Таблиця 1

Аналіз якості продукції			
Сорт продукції	Ціна за 1 т., тис. грн	Обсяг реалізації, тон	
		минулий період	звітний період
Вищий	230	370	380
Перший	180	440	390
Другий	160	285	410

Завдання 5.3.

ПАТ «Travel» розробляє та виготовляє спорядження для альпінізму, скелелазіння, спелеології, гірського туризму, а також робіт на висоті. Інформація про виробництво спорядження ПАТ «Travel» за 2022 р. подано в таблиці 2:

Таблиця 2

Види продукції	Випуск продукції, од.		Ціна одиниці про- дукції, грн	
	план	факт	план	Факт
Страховальна система 1	1500	1487	1200	1400
Страховальна система 2	500	468	800	900
Страховальна система 3	600	820	890	880
Страховальна система 4	867	942	750	770
Страховальна система 5	1280	1760	655	669

Проаналізуйте структуру продукції ПАТ «Travel» та структурні зрушення. Виконайте факторний аналіз обсягу виробленої продукції, сформулюйте аналітичний висновок.

**Методичні рекомендації для практичних занять з дисципліни
«Економічний аналіз»**

Завдання 5.4.

ПАТ «Телекарт» виготовляє електричні конвектори різної потужності. Інформація про виробництво електричних конвекторів ПАТ «Телекарт» за подано в таблиці 3:

Таблиця 3

Види продукції	Випуск продукції, од		Ціна одиниці продукції, грн	
	план	факт	план	Факт
CMG TLC/M2 1500	1150	1450	1350	1390
CHG-BD1 1000	400	370	1090	1095
ECH/AG2-1500 MF	690	750	850	848
F119 CMG TLC/M2	720	840	799	800
MCH-1017	930	1130	855	857

Проаналізуйте структуру продукції ПАТ «Телекарт» та структурні зрушення. Виконайте аналіз впливу факторів на зміну обсягу виробленої продукції методом ланцюгових підстановок, сформулюйте аналітичний висновок.

Завдання 5.5.

Зробіть аналіз сезонності реалізації продукції ПАТ «Фарм-Хемі» у 2021–2022 р. на основі інформації поданої в таблиці 4.

Таблиця 4

Місяць	Обсяг реалізованої продукції, млн. грн	
	попередній рік	звітний рік
Січень	88.80	89.70
Лютий	83.50	86.80
Березень	77.40	73.60
Квітень	65.30	66.10
Травень	59.70	53.77
Червень	45.70	44.60
Липень	44.90	42.10
Серпень	44.84	44.80
Вересень	56.30	57.70
Жовтень	63.18	65.97

Продовження таблиці 4		
Листопад	76.45	84.20
Грудень	82.60	87.50
Разом	?	?

За результатами аналізу графічно зобразіть сезонну хвилю реалізації продукції та сформулюйте аналітичний висновок.

Завдання 5.6.

Тести для перевірки знань

1. Для визначення можливостей формування виробничої програми необхідно дати оцінку:

- а) наслідків невиконання виробничої програми;
- б) ефективності фінансової інвестиції;
- в) виробничого потенціалу підприємства;
- г) оборотності дебіторської заборгованості.

2. Критична маса продажу – це ...

- а) обсяг реалізації, який забезпечує одержання бажаного прибутку;
- б) обсяг реалізації, який забезпечує покриття всіх витрат;
- в) запланований обсяг виробництва та реалізації продукції;
- г) максимальний обсяг виробництва та реалізації продукції.

3. Маржинальний дохід – це ...

- а) виручка від реалізації за мінусом постійних витрат;
- б) сума постійних та змінних витрат;
- в) виручка від реалізації за мінусом змінних витрат;
- г) виручка від реалізації без суми ПДВ.

4. Показник виконання виробничої програми за строками (за якістю, за асортиментом) може бути більшим ніж 100%:

- а) 100%;
- б) так;
- в) ні;
- г) інше.

5. До екстенсивних резервів нарощення обсягів виробництва відносять:

- а) підвищення продуктивності праці;
- б) підвищення фондівіддачі;
- в) збільшення обсягу використання сировини і матеріалів;
- г) удосконалення системи управління виробництвом.

6. До інтенсивних резервів нарощення обсягів виробництва відносять:

*Методичні рекомендації для практичних занять з дисципліни
«Економічний аналіз»*

- а) збільшення обсягу використання сировини і матеріалів;
- б) збільшення чисельності працівників;
- в) впровадження новітнього обладнання;
- г) підвищення продуктивності праці.

7. *Ритмічність – це виробництво продукції:*

- а) рівномірними обсягами протягом аналізованого періоду;
- б) згідно визначеного графіку;
- в) на повну потужність.

8. *При якому типу залежності між факторами у детермінованій моделі факторний аналіз можна провести за будь-яким способом елімінування:*

- а) адитивна;
- б) мультиплікативна;
- в) кратна;
- г) змішана.

9. *Який з наведених показників неможливо деталізувати за структурними підрозділами підприємства:*

- а) фонд заробітної плати;
- б) втрати від браку продукції;
- в) собівартість товарної продукції підприємства;
- г) витрати на експлуатацію та утримання устаткування.

10. *Структурні групування первинної інформації використовуються для:*

- а) встановлення причинно-наслідкових зв'язків між ознаками явищ, які вивчаються;
- б) вивчення внутрішньої побудови вивчаємої сукупності;
- в) встановлення факторів, які впливають на формування економічного явища або процесу;
- г) розподілу усієї сукупності первинних даних суцільного або вибіркового спостереження на однорідні групи та класи.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №6

Тема 6: Аналіз ресурсного забезпечення діяльності підприємства

План:

1. Аналіз використання трудових ресурсів.
2. Аналіз використання матеріальних ресурсів.
3. Аналіз використання основних засобів.

Завдання 6.1.

Питання для обговорення в аудиторії:

1. Дайте визначення поняттю трудові ресурси та назвіть критерії їх класифікації.
2. Назвіть кількісні та якісні параметри оцінки забезпеченості підприємства трудовими ресурсами.
3. Назвіть фактори, які впливають на зміну продуктивності праці.
4. Назвіть завдання та окресліть джерела інформації аналізу матеріальних оборотних ресурсів.
5. Охарактеризуйте процес визначення рівня забезпеченості підприємства виробничими запасами.
6. Назвіть показники, які характеризують рівень ефективності використання матеріальних оборотних ресурсів.
7. Визначіть показники, які характеризують рух основних засобів.
8. Як визначити рівень забезпеченості підприємства основними засобами?
9. Які показники використовуються для аналізу ефективності використання основних засобів?

Завдання 6.2.

За наведеними даними проаналізуйте динаміку трудових ресурсів підприємства за загальною чисельністю, складом, структурою. За результатами аналізу зробіть висновки.

**Методичні рекомендації для практичних занять з дисципліни
«Економічний аналіз»**

Таблиця 1

Динаміка чисельності персоналу підприємства за складом
і структурою, чол.

Категорія персоналу	Минулий рік		Звітний рік		Відхилення	
	осіб	%	осіб	%	осіб	%
Промисловий персонал,						
всього,	720		680			
в тому числі:						
– робітники	460		465			
– службовці,	240		205			
з них:						
– керівники	110		70			
– фахівці	160		135			
Непромисловий персонал	15		12			
Разом	?	100	?	100		

Завдання 6.3.

Проаналізуйте рух робочої сили на підприємстві, використовуючи наведені дані. Розрахуйте коефіцієнти обороту з приймання, вибуття, коефіцієнт плинності. Зробіть висновки за отриманими результатами.

Таблиця 2

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.
Прийнято на підприємство, осіб	78	81	85
Вибуло з підприємства, осіб, у тому числі:	97	93	95
– на пенсію і з інших причин, передбачених законодавством	6	8	9
– за власним бажанням	65	62	66
– за порушення трудової дисципліни	12	8	7
– з інших причин	11	14	16
Середньоспискова чисельність робітників, осіб	895	887	868

Завдання 6.4.

Зробити факторний аналіз середньорічної оплати праці за вироблену продукцію одного робітника на підприємстві, при цьому визначити невідомий факторний показник.

Таблиця 3

Вихідні дані для факторного аналізу середньорічної оплати праці на підприємстві

Показники	Минулий рік	Звітний рік	Абсолютний приріст	Темп росту, %
?	954,30	945,87	?	?
Оплата праці 1 люд-год., грн.	1,26	1,38	?	?
Середньорічна зарплата 1 робітника, грн	?	?	?	?

Завдання 6.5.

За наведеними даними оцініть рівень забезпеченості підприємства матеріалами. За результатами аналізу зробіть висновки.

Таблиця 4

Вид матеріалів	Середньоденні витрати, кг	Фактичний запас		Норма запасу, днів		Відхилення від норми	
		кг	днів	макс	мін	макс	мін
Сталь листова	400	2600		7	5		
Сталь кругла	600	3400		8	6		
Прокат рейковий	800	7000		7	5		
Прокат кутний	400	1600		5	4		
Труби сталеві	500	4900		11	9		
Труби алюмінієві	300	1400		5	4		

**Методичні рекомендації для практичних занять з дисципліни
«Економічний аналіз»**

Завдання 6.6.

Визначити невідомий результативний показник та зробити факторний аналіз його на підприємстві.

Таблиця 5

Вихідні дані для факторного аналізу результативного показника на підприємстві

Показники	Минулий рік	Звітний рік	Абсолютний приріст	Темп росту, %
Матеріальні витрати, тис. грн	76990	80310	?	?
Обсяг валової продукції, тис. грн	55720	48890	?	?
?	?	?	?	?

Завдання 6.7.

Визначити невідомий результативний показник та зробити факторний аналіз його на підприємстві.

Вихідні дані для факторного аналізу результативного показника на підприємстві

Таблиця 6

Показники	Минулий рік	Звітний рік	Абсолютний приріст	Темп росту, %
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн	15890	16230	?	?
Обсяг валової продукції, тис. грн	23420	25870	?	?
?	?	?	?	?

Завдання 6.8.

Провести аналіз динаміки та структури основних засобів. Результати представити у вигляді аналітичної таблиці. Зробити висновки за результатами.

У таблиці вміщено дані для проведення аналізу основних засобів підприємства «Фрегат» за два роки, тис. грн:

Таблиця 7

Найменування основних засобів	Минулий рік	Звітний рік
Основні засоби, всього, у тому числі:	1500	1800
Будинки, споруди та передавальні пристрої	700	950
Машини та обладнання	180	400
Транспортні засоби	170	160
Інструменти, прилади (меблі), інвентар	45	40
Інші основні засоби	420	250

Завдання 6.9.

Тести для перевірки знань

1. Для узагальнюючої характеристики ефективності використання основних засобів досліджують показники:

- а) продуктивності праці;
- б) фондівдачі;
- в) матеріаломісткості;
- г) всі відповіді вірні.

2. *Фондомісткість* – це:

- а) відношення середньорічної вартості основних засобів до середньооблікової чисельності робітників;
- б) відношення середньорічної вартості основних засобів до вартості продукції, випущеної за певний період;
- в) відношення вартості продукції за певний період до середньорічної вартості основних засобів;
- г) відношення середньооблікової чисельності робітників до середньорічної вартості основних засобів.

3. *Фондовіддача* – це:

- а) відношення середньорічної вартості основних засобів до середньооблікової чисельності робітників;
- б) відношення середньорічної вартості основних засобів до вартості продукції, випущеної за певний період;
- в) відношення вартості продукції за певний період до середньорічної вартості основних засобів;
- г) відношення середньооблікової чисельності робітників до середньорічної вартості основних засобів.

4. *Фондовіддача діючого устаткування залежить від:*

- а) питомої ваги активної частини в складі основних засобів підприємства;

*Методичні рекомендації для практичних занять з дисципліни
«Економічний аналіз»*

- б) обсягу випуску продукції;
- в) продуктивності одиниці устаткування;
- г) питомої ваги діючого устаткування в складі активної частини основних засобів підприємства.

5. *Фондовіддача та фондомісткість підприємства за один період часу знаходяться між собою:*

- а) у прямій пропорційній залежності;
- б) у зворотній пропорційній залежності;
- в) між показниками існує тільки кореляційна залежність;
- г) немає вірної відповіді.

6. *Коефіцієнт оновлення основних засобів – це:*

- а) відношення первісної вартості введених в експлуатацію основних засобів до первісної вартості основних засобів на кінець року;
- б) відношення первісної вартості основних засобів, що вибули до первісної вартості основних засобів на початок періоду;
- в) відношення первісної вартості основних засобів, взятих в оренду до первісної вартості основних засобів на кінець року;
- г) відношення первісної вартості основних засобів, зданих в оренду до первісної вартості основних засобів на кінець року.

7. *Основні завдання аналізу матеріально-технічного забезпечення й використання матеріальних ресурсів на підприємстві:*

- а) визначення ефективності використання основних виробничих фондів;
- б) визначення ступеня виконання плану постачання підприємством (за обсягом, асортиментом, комплексністю, якістю матеріалів, що поставляються, сировини);
- в) здійснення контролю над дотриманням норм витрати матеріальних ресурсів і виявлення причин відхилення від норм;
- г) всі відповіді вірні.

8. *Вкажіть, які показники використовуються при розрахунку індексу питомої витрати різномірних видів матеріалу на випуск одного виду продукції:*

- а) питома витрата певного виду матеріалу на одиницю продукції в звітному періоді;
- б) рівень витрат на матеріали у звітному періоді;
- в) рівень собівартості виробничої продукції;
- г) рівень товарної продукції в базисному періоді.

9. *Економія матеріальних ресурсів забезпечується за рахунок:*

- а) скорочення втрат і відходів матеріалів;
- б) поліпшення структури матеріальних ресурсів;

в) впровадження науково-обґрунтованих норм витрат сировини, матеріалів, палива;

г) всі відповіді вірні.

10. Показник, що характеризує ефективність використання матеріальних ресурсів – це:

а) рентабельність;

б) матеріаловіддача;

в) матеріаломісткість;

г) оборотність.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №7

Тема 7: Аналіз витрат підприємства і собівартості продукції

План:

1. Значення, завдання і джерела даних аналізу витрат підприємства та собівартості продукції.
2. Класифікація видів витрат і об'єктів аналізу.
3. Аналіз динаміки і структури витрат в розрізі економічних елементів і статей калькуляції.
4. Аналіз рівня витрат на 1 гривню товарної продукції.
5. Аналіз собівартості найважливіших видів продукції.

Завдання 7.1.

Питання для обговорення в аудиторії:

1. Назвіть мету, завдання, інформаційне забезпечення аналізу витрат та собівартості продукції.
2. Охарактеризуйте технологію аналізу динаміки та структури витрат.
3. Який порядок аналізу собівартості товарної продукції?
4. Як проводиться аналізу собівартості окремих видів продукції?
5. Назвіть основні резерви зниження собівартості продукції.
6. Назвіть способи здійснення факторного аналізу собівартості продукції.
7. Назвіть основні ознаки класифікації витрат на виробництво продукції.

Завдання 7.2.

Наведено вихідні дані про товарообіг та рівень витрат підприємства протягом двох років:

Таблиця 1

Показники	Минулий рік	Звітний рік
Товарообіг, тис. грн	15170	14030
Рівень витрат усього, % у тому числі:	8,8	8,5
– рівень фонду оплати праці	5,4	5,7
– рівень транспортних витрат	3,6	3,3

1. Розрахувати загальну суму витрат підприємства за два роки та зробити порівняльний аналіз. Результати подати у вигляді аналітичної таблиці.

2. Визначити вплив обсягу реалізації й рівнів витрат за окремими статтями на зміну суми витрат інтегральним методом.

3. Визначити питому вагу впливу факторів на суму витрат. За результатами розрахунків зробити висновки.

Завдання 7.3.

Наведені показники діяльності підприємства «Омега» за два роки, тис. грн:

Таблиця 2

Показники	Минулий рік	Звітний рік
Матеріальні витрати	2354	2468
Витрати на оплату праці	660	655
Відрахування на соціальні заходи	145	155
Амортизація основних засобів	290	310

1. Розрахувати загальні витрати.

2. Порівняти наведені й розраховані показники діяльності підприємства з попереднім періодом. Провести аналіз структури витрат за економічними елементами. Результати оформити у вигляді таблиці. Зробити висновки.

Завдання 7.4.

Дані ПАТ «Асоль» щодо використання сировини на випуск продукції за грудень:

Таблиця 3

Показники	Початок місяця	Кінець місяця
Кількість заготовленої сировини, кг	115	125
Зміна залишків, що переходять з періоду в період, кг	+20	-4
Відходи сировини, кг	1,6	1,8
Витрати сировини на виробництво продукції, кг	104,5	102,3

**Методичні рекомендації для практичних занять з дисципліни
«Економічний аналіз»**

Продовження таблиці 3

Витрати сировини на виробництво одиниці продукції, кг	0,087	0,086
Кількість випущеної продукції, шт.	1100	1250

1. Провести аналіз впливу чинників на випуск продукції. Зробити висновки.

Завдання 7.5.

Наведені показники діяльності підприємства «Титан» за звітний рік:

Таблиця 4

Показники	План	Факт
Обсяг виробництва продукції, шт.	85	91
Сума постійних витрат, грн	3855	4460
Сума змінних витрат на одиницю продукції, грн	132	135

1. Розрахувати собівартість одного виробу та загальну собівартість.

2. Порівняти подані й розраховані показники діяльності підприємства з попереднім часом. Результати оформити у вигляді таблиці.

3. Зробити висновки.

Завдання 7.6.

Подано показники діяльності підприємства протягом двох років:

Таблиця 5

Показники	Минулий рік	Звітний рік
Обсяг перевезених вантажів, т	1200	900
Середня дальність перевезень, км	280	270
Середній транспортний тариф, грн за 1 т/км	0,7	0,6
Вантажообіг, тис. т/км	205	202

1. Розрахувати вплив факторів на відхилення від плану фактичної суми транспортних витрат методом ланцюгових підстановок.

2. Визначити питому вагу впливу факторів на показник транспортних витрат.

3. За результатами розрахунків зробити висновок.

Завдання 7.7.

Наведено показники діяльності підприємства з виготовлення продукції:

Таблиця 6

Показники	План	Факт
Обсяг випуску продукції, тис. шт.	1010	1800
Ціна одиниці продукції, грн	22,5	18,8
Собівартість одиниці продукції, грн	17,8	17,6

1. Визначити вплив факторів на зміну валового прибутку від реалізації продукції.

2. Визначити питому вагу впливу факторів на прибуток від реалізації продукції.

3. За результатами розрахунків зробити висновок.

Завдання 7.8.

Подано вихідні дані щодо складу собівартості промислової продукції підприємства «Ритм» протягом звітного року, грн:

Таблиця 7

Показники	План	Факт
Сировина й матеріали	170	167
Заробітна плата основних працівників	109	110
Нарахування на заробітну плату працівників	45	49
Поворотні відходи	4	6
Загальновиробничі витрати	185	187

**Методичні рекомендації для практичних занять з дисципліни
«Економічний аналіз»**

---

1. Визначити вплив факторів на значення собівартості промислової продукції підприємства.

2. Визначити питому вагу впливу факторів на значення собівартості промислової продукції. За результатами розрахунків зробити висновки.

Завдання 7.9.

Подано вихідні дані щодо виготовлення продукції підприємства протягом звітного року, грн:

Таблиця 8

Показники	План	Факт
Постійні витрати, тис. грн	290	288
Змінні витрати, грн/шт.	47	48
Ціна одиниці продукції, грн	80	86

1. Визначити вплив на зміну безбиткового обсягу випуску продукції таких факторів: постійних витрат, змінних витрат, ціни одиниці продукції відповідними способами.

2. Визначити питому вагу впливу факторів на результативний показник.

3. За результатами розрахунків зробити висновки.

Завдання 7.10.

Дані для аналізу собівартості на 1 грн товарної продукції по підприємству за звітний рік:

Таблиця 9

Показники	План	Факт
Товарна продукція в оптових цінах, тис. грн	2800	2900
Собівартість товарної продукції, тис. грн	2261,6	2500,2

1. Проаналізувати вплив факторів на рівень витрат на 1 грн товарної продукції по підприємству. Зробити висновки.

Завдання 7.11.

Дані щодо використання сировини на випуск продукції підприємства «Асоль» за грудень звітного року, кг:

Таблиця 10

Показники	Початок місяця	Кінець місяця
Кількість заготовленої сировини, кг	160	175
Зміна залишків, що переходять з періоду в період, кг	+25	-7
Відходи сировини, кг	1,7	1,8
Витрати сировини на виробництво продукції, кг	135,3	140,2
Витрати сировини на виробництво одиниці продукції, кг	0,09648	0,09578

1. Розрахувати кількість випущеної продукції.
2. Провести аналіз впливу чинників на випуск продукції. Зробити висновки.

Завдання 7.12.

Тести для перевірки знань

1. Завданнями аналізу собівартості продукції є:

- а) перевірка виконання договорів поставок матеріалів для випуску продукції;
- б) виявлення відхилень від середньозважених ринкових цін на аналогічну продукцію;
- в) перевірка ступеня виконання плану за собівартістю продукції;
- г) всі відповіді вірні.

2. Основними завданнями аналізу собівартості окремих видів продукції є:

- а) подальшепідвищення фондівдачі;
- б) ритмічність виробництва;
- в) аналіз факторів, що вплинули на відхилення фактичних витрат у цілому й по окремих статтях витрат від планової величини;
- г) всі відповіді вірні.

**Методичні рекомендації для практичних занять з дисципліни
«Економічний аналіз»**

---

3. Необхідною умовою забезпечення зниження витрат на одиницю продукції є:

- а) зростання продуктивності праці випереджало зростання заробітної плати;
- б) зростання заробітної плати випереджало зростання продуктивності праці;
- в) зростання прибутку випереджало зростання рентабельності;
- г) зростання рентабельності випереджало зростання прибутку.

4. Факторами, що впливають на зниження витрат на 1 грн товарної продукції, є:

- а) зміна структури товарної продукції;
- б) зміна тарифів;
- в) виконання плану матеріально-технічного постачання;
- г) всі відповіді вірні.

5. Факторами, які впливають на величину матеріальних витрат при виробництві товарної продукції, є:

- а) відхилення загальної чисельності промислово-виробничого персоналу від планової;
- б) зміна обсягу й структури продукції, що випускається;
- в) зміна продуктивності праці;
- г) зміна фондівдачі основних засобів.

6. Прямі матеріальні витрати на виробництво продукції залежать від:

- а) обсягу виробництва товарної продукції;
- б) структури товарної продукції;
- в) рівня витрат на одиницю продукції;
- г) всі відповіді вірні.

7. Для аналізу собівартості порівнюваної товарної продукції необхідно мати відомості про:

- а) суму власного обігового капіталу;
- б) рівень коефіцієнта маневреності власного капіталу;
- в) витрати на запланований випуск товарної продукції за рівнем собівартості;
- г) витрати на фактичний обсяг виробництва товарної продукції за рівнем собівартості.

8. Витрати на 1 грн товарної продукції визначаються:

- а) відхиленням вартості зробленої продукції в базових цінах від загальної суми витрат на виробництво і реалізацію продукції;
- б) відношенням товарної продукції до загальної суми витрат на

виробництво й реалізацію продукції в діючих цінах;
в) відношенням загальної суми витрат на виробництво продукції в діючих цінах до обсягу товарної продукції в діючих цінах;
г) відношенням суми вибору від реалізації продукції до обсягу продажів.

9. Прямі витрати на виробництво продукції пов'язані:

- а) з оплатою відсотків по банківському кредиту;
- б) з виплатою дивідендів акціонерам;
- в) з виробництвом певних видів продукції;
- г) всі відповіді вірні.

10. Непрямі витрати на виробництво продукції пов'язані:

- а) з орендними платежами;
- б) з виробництвом декількох видів продукції;
- в) зі здійсненням рентних платежів;
- г) всі відповіді вірні.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №8

Тема 8: Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства

План:

1. Завдання аналізу фінансових результатів.
2. Аналіз складу та динаміки балансового прибутку.
3. Аналіз фінансових результатів від реалізації продукції, робіт та послуг.
4. Аналіз рентабельності підприємства.
5. Резерви збільшення суми прибутку та рентабельності.

Завдання 8.1.

Питання для обговорення в аудиторії:

1. Сформулюйте завдання та назвіть джерела інформації для аналізу прибутку підприємства.
2. Охарактеризуйте методику аналізу динаміки прибутку підприємства.
3. Назвіть основні показники рентабельності.
4. В якій послідовності проводиться факторний аналіз валового прибутку.
5. В якій послідовності проводиться факторний аналіз чистого прибутку.
6. Охарактеризуйте методику факторного аналізу рентабельності власного капіталу підприємства.

Завдання 8.2.

Наведено дані звіту про фінансові результати діяльності ТОВ «Альфа» за два роки:

Таблиця 1

Показники	Минулий рік	Звітний рік
Виручка від реалізації продукції (ВР)	184769	189341
Собівартість реалізованої продукції, послуг(С)	159426	158802
Інші операційні доходи (ІОД)	107045	96454
Адміністративні витрати (АР)	8186	8004
Витрати на збут (ВЗ)	5814	4987

Продовження таблиці 1

Інші операційні витрати (ІОВ)	115679	69832
Фінансові доходи (ФД)	14807	12308
Фінансові витрати (ФР)	76720	53564
Податок на прибуток (НП)	1211	1010
Чистий прибуток (НП)	?	?

1. Провести факторний аналіз чистого прибутку від реалізації продукції за умов, якщо індекс цін (І) склав 1,05.

2. Сформувати зведену таблицю впливу факторів на чистий прибуток. Зробити висновки.

Завдання 8.3.

Наведено показники діяльності підприємства «Омега» за два роки, тис. грн:

Таблиця 2

Вид продукції	Кількість, од		Ціна (Ц), грн		Собівартість (С), грн		Прибуток одиниці продукції (П), грн		Прибуток на весь обсяг, тис. грн	
	П	Ф	П	Ф	П	Ф	П	Ф	П	Ф
А	620	665	18	19	149	244				
	0	2	3	0						
Б	450	415	57	58	533	559				
	0	5	5	0						
В	770	499	16	19	125	132				
	0	9	8	3						
Всього	?	?	?	?	?	?				

1. Провести факторний аналіз рентабельності продукції підприємства.

2. Зробити висновки.

**Методичні рекомендації для практичних занять з дисципліни
«Економічний аналіз»**

Завдання 8.4.

Наведено розраховані показники ТОВ «Сіріус» за звітний рік та їх динаміка:

Таблиця 3

Показник	План звітного року	Фактично за звітний рік
Чиста рентабельність продажів	0,1700	0,1793
Ресурсовіддача	0,0694	0,0676
Коефіцієнт фінансової залежності	1,2364	1,2451
Рентабельність власного капіталу	0,0123	0,0141

1. Провести факторний аналіз власного капіталу підприємства.
2. Сформувати зведену таблицю впливу факторів. Зробити висновки.

Завдання 8.5.

Наведені показники діяльності ТОВ «Сіріус» за звітний рік відповідно до варіантів збуту продукції:

Таблиця 4

Показники	Варіант збуту продукції	
	А	Б
Обсяг реалізації, тис. грн	2320	2200
Змінні витрати, тис. грн	640	630
Маржинальний дохід, тис. грн	1500	1580
Постійні витрати, тис. грн	1200	1100
Поточний прибуток, тис. грн	410	540
Відсотки за кредитами, тис. грн	230	230
Балансовий прибуток, тис. грн	210	350
Податок на прибуток (18%), тис. грн	?	?

1. Розрахувати операційний, фінансовий та операційно-фінансовий леверидж.

Завдання 8.6.

Наведено дані про випуск продукції «А» ТОВ «МармеладФФ»:

Таблиця 5

Показники	Минулий рік	Звітний рік
Обсяг реалізації продукції (Q), од	6200	6552
Ціна одиниці продукції (Ц), грн	283	270
Собівартість одиниці (С), грн	180	230
Змінні витрати, (З зм), грн	99,4	106,4
Постійні витрати, (З пост), грн	337,6	380,2
Прибуток (П), грн	264	173

1. Провести факторний аналіз прибутку від виробництва виробу «А» за методикою «директ-костинг».

2. Сформувати зведену таблицю впливу факторів. Зробити висновки.

Завдання 8.7.

Наведено показники діяльності підприємства про виготовлення продукції:

Таблиця 6

Вид продукції	Обсяг продажів, шт		Структура продажів, %		Ціна, грн		Змінні витрати на одиницю, грн		Постійні витрати на весь обсяг продажів, тис. грн	
	П	Ф	П	Ф	П	Ф	П	Ф	П	Ф
А	6400	6552	?	?	193	270	79,4	86,4	?	?

**Методичні рекомендації для практичних занять з дисципліни
«Економічний аналіз»**

Б	430 0	425 5			54 5	59 0	238, 4	322,4 6		
В	770 0	509 9			17 8	29 3	65	89,2		
Всього	?	?								

1. Провести факторний аналіз прибутку в умовах багатопродуктового виробництва за методикою «директ-костинг».
2. Сформувати зведену таблицю впливу факторів. Зробити висновки.

Завдання 8.8.

Наведено показники діяльності ТОВ «Тропик»:

Таблиця 7

Вид продукції	Обсяг продажів, шт		Ціна, грн		Собівартість, грн	
	П	Ф	П	Ф	П	Ф
А	6030	6562	124	250	149	244
Б	4570	4875	560	525	483	559
В	7987	6689	195	215	115	272

1. Провести факторний аналіз рентабельності продукції підприємства.
2. Зробити висновки.

Завдання 8.9.

Наведено розраховані показники ТОВ «Азарус+» за звітний рік та їх динаміка:

Таблиця 8

Показники	Варіанти збуту продукції	
	А	Б
Обсяг реалізації, тис. грн	3200	3700

Продовження таблиці 8

Змінні витрати, тис. грн	680	850
Маржинальний дохід, тис. грн	1640	1850
Постійні витрати, тис. грн	1100	990
Поточний прибуток, тис. грн	590	650
Відсотки за кредитами, тис. грн	500	550
Балансовий прибуток, тис. грн	440	510
Податок на прибуток (18%), тис. грн	?	?
Чистий прибуток, тис. грн	?	?

1. Розрахувати операційний, фінансовий та операційно-фінансовий леверидж.
2. Зробити висновки.

Завдання 8.10.

Наведено дані про випуск продукції «А» ТОВ «Криниця» за звітний період:

Таблиця 9

Показники	Минулий рік	Звітний рік
Обсяг реалізації продукції (Q), од	6652	7500
Ціна одиниці продукції (Ц), грн	270	220
Собівартість одиниці (С), грн	244	180
Змінні витрати, (З зм), грн	146,4	135,5
Постійні витрати, (З пост), грн	649	662
Прибуток (П), грн	?	?

1. Провести факторний аналіз прибутку від виробництва виробу «А» за методикою «директ-костинг».

**Методичні рекомендації для практичних занять з дисципліни
«Економічний аналіз»**

---

2. Сформувати зведену таблицю впливу факторів. Зробити висновки.

Завдання 8.11.

Тести для перевірки знань

1. Прибуток підприємства залежить від наступних факторів:

- а) обсягу реалізованої продукції та рівня середньореалізаційних цін;
- б) структури продукції та рівня середньореалізаційних цін;
- в) структури, собівартості та рівня середньореалізаційних цін;
- г) обсягу реалізованої продукції, структури, собівартості та рівня середньореалізаційних цін.

2. Маржинальний дохід – це:

- а) різниця між виручкою від реалізації і постійними витратами;
- б) сума змінних витрат і прибутку від реалізації;
- в) різниця між виручкою від реалізації і змінними витратами;
- г) сума змінних витрат і постійних витрат.

3. Рівень операційного важеля визначають шляхом:

- а) множення маржинального доходу на прибуток;
- б) відношенням маржинального доходу до прибутку;
- в) відношенням прибутку до маржинального доходу ;
- г) немає вірної відповіді.

4. Ефект фінансового важеля характеризує:

- а) збільшення рентабельності власних коштів за рахунок використання позикових коштів;
- б) збільшення рентабельності позикових коштів за рахунок використання власних коштів;
- в) вплив ставки позикового відсотка на рентабельність продажів;
- г) збільшення прибутку за рахунок зменшення собівартості продукції.

5. Рівень рентабельності продажів виробу залежить від:

- а) зміни структури реалізованої продукції, її собівартості і середніх цін реалізації;
- б) зміни обсягу реалізації і структури реалізованої продукції, її собівартості і середніх цін реалізації;
- в) зміни середнього рівня ціни і собівартості виробу;
- г) зміни обсягу реалізації і структури реалізованої продукції.

6. Витратні показники рентабельності характеризують:

- а) доходність ресурсів підприємства;
- б) доходність капіталу підприємства;
- в) доходність понесених витрат.

г) немає вірної відповіді.

7. Головними завданнями аналізу прибутку є:

а) систематичний контроль за виконанням планів прибутку;

б) вивчення напрямків і тенденцій розподілу прибутку;

в) виявлення резервів збільшення прибутку;

г) всі відповіді вірні.

8. Прибуток від реалізації продукції, товарів, послуг – це:

а) різниця між виручкою (нетто) і прямими виробничими витратами по реалізованій продукції;

б) фінансові результати від реалізації продукції, робіт і послуг, доходи та витрати від фінансової та інвестиційної діяльності;

в) різниця між бруто-прибутком і сумою прибутку;

г) різниця між сумою маржинальної прибутку і постійними витратами звітного періоду.

9. Для досягнення однозначності тлумачення результатів факторного аналізу при застосуванні методу ланцюгових підстановок фактори в факторній моделі розташовуються у наступній послідовності:

а) спочатку кількісні, а потім якісні;

б) спочатку якісні, а потім кількісні;

в) в залежності від їх підпорядкованості;

г) не має значення послідовність підстановки факторів.

10. Який економічний зміст мають значення агрегатних індексів показників при використанні індексного методу:

а) характеризують зміну у відсотках величини результативного показника;

б) характеризують зміну абсолютною величини результативного показника;

в) характеризують зміну величини досліджуваного показника-фактора;

г) характеризують вплив фактора на зміну абсолютної величини результативного показника.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №9

Тема 9. Аналіз фінансового стану підприємства

План:

1. Оцінка майнового стану підприємства та джерел його формування.
2. Аналіз показників фінансової стійкості.
3. Аналіз платоспроможності та ліквідності підприємства.
4. Аналіз ділової активності підприємства.

Завдання 9.1. За даними балансу підприємства дайте оцінку вартості його майна. Зробіть висновки. Для виконання завдання використайте наступну аналітичну таблицю:

Таблиця 1

Аналіз структури майна

Показники	На початок року	На кінець року	Зміна (+, -)
I. Всього майна (валюта балансу), в тому числі:			
1. Необоротні активи: — в сумі; — в % до вартості майна			
1.1. Основні засоби: — в сумі; — в % до необоротних активів			
2. Оборотні активи: — в сумі; — в % до вартості майна з них:			
2.1. Матеріальні оборотні активи: — в сумі; — в % до оборотних активів			

2.2. Грошові кошти і короткотермінові фінансові вкладення: — в сумі; — в % до оборотних активів			
2.3. Кошти в розрахунках та інші активи: — в сумі; — в % до оборотних активів			
2.4. Витрати майбутніх періодів: — в сумі; — в % до оборотних активів			
2.5. Інші активи: — в сумі; — в % до оборотних активів			
3. Необоротні активи, утримані для продажу, та групи вибуття: — в сумі; — в % до вартості майна			

Завдання 9.2. За даними балансу підприємства проаналізувати стан власного та позиченого капіталу, вкладеного у майно підприємства. Зробити висновки. Для виконання завдання рекомендується використати наступну аналітичну таблицю:

**Методичні рекомендації для практичних занять з дисципліни
«Економічний аналіз»**

Таблиця 2

Аналіз капіталу

Показники	На початок року	На кінець звітного періоду	Зміна (+, -)
I. Всього капіталу, в тому числі:			
1. Власний капітал: — в сумі; — в % до вартості капіталу			
2.1. Наявність власного капіталу			
3. Позиковий капітал: — в сумі; — в % до вартості капіталу в тому числі:			
3.1. Довготермінові позики: — в сумі; — в % до позикового капіталу			
3.2. Короткотермінові позики: — в сумі; — в % до позикового капіталу			
3.3. Кредиторська заборгованість та інші розрахунки: — в сумі; — в % до позикового капіталу			

Завдання 9.3. Провести аналіз динаміки і структури власного капіталу, з'ясувати причини змін окремих його складових і дати оцінку цим змінам за аналізований період. Для цього скласти спеціальну аналітичну таблицю. Зробити висновки.

Таблиця 3

Аналіз динаміки і структури власного капіталу

Показники	На початок року		На кінець звітного періоду		Відхилення (+, -)	
	Сума, тис. грн	ПВ, %	Сума, тис. грн	ПВ, %	Сума, тис. грн	ПВ, %
1. Зареєстрований (пайовий) капітал						
2. Капітал у дооцінках						
3. Додатковий капітал						
4. Резервний капітал						
5. Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)						
6. Неоплачений капітал						
7. Вилучений капітал						
Разом						

Завдання 9.4. За даними балансу підприємства визначити наявність власних оборотних коштів (капіталу) та покриття ними запасів підприємства. Зробити висновки. Для виконання завдання рекомендується використати наступну аналітичну таблицю:

Таблиця 4

Розрахунок наявності власного оборотного капіталу

Показники	На початок року	На кінець звітного періоду	Зміна (+, -)
1. Власний капітал, резерви			
2. Довгострокові кредити та позики			
3. Необоротні активи			

**Методичні рекомендації для практичних занять з дисципліни
«Економічний аналіз»**

Продовження таблиці 4

4. Наявність власних оборотних коштів (капіталу)			
5. Запаси			
6. Питома вага запасів, які покриваються власними оборотними коштами (капіталом)			

Завдання 9.5. За даними балансу підприємства проаналізувати стан розрахунків з дебіторами і кредиторами за звітний період. Зробити висновки. Для виконання завдання використайте наступну аналітичну таблицю:

Таблиця 5

Аналіз дебіторської і кредиторської заборгованості

Найменування статей (рядків)	На початок року	На кінець звітного періоду	Зміна (+, -)
1. Дебіторська заборгованість:			
1.1.			
1.2.			
І т.д.			
Разом:			
2. Кредиторська заборгованість:			
2.1.			
2.2.			
І т.д.			
Разом:			

Продовження таблиці 5

3. Перевищення дебіторської заборгованості над кредиторською			
4. Перевищення кредиторської заборгованості над дебіторською			

Завдання 9.6. За даними балансу підприємства розрахувати загальний коефіцієнт ліквідності на початок і кінець звітного періоду. Зробити висновки. Для виконання завдання рекомендується використати наступну аналітичну таблицю:

Таблиця 6

Аналіз платоспроможності підприємства

Показники	На початок року	На кінець звітного періоду	Зміна (+, -)
1. Запаси			
2. Грошові кошти та поточні фінансові інвестиції			
3. Кошти в розрахунках			
4. Всього оборотних активів			
5. Короткострокові зобов'язання			
6. Загальний коефіцієнт ліквідності			
7. Проміжний коефіцієнт ліквідності			
8. Коефіцієнт абсолютної ліквідності			

Завдання 9.7. За даними балансу підприємства розрахувати коефіцієнт маневрування власного оборотного капіталу на початок і кінець звітного періоду. Зробити висновки. Для вирішення завдання рекомендується використати наступну аналітичну таблицю:

**Методичні рекомендації для практичних занять з дисципліни
«Економічний аналіз»**

Таблиця 7

Розрахунок коефіцієнта маневрування власного оборотного капіталу

Показники	На початок року	На кінець звітного періоду	Зміна (+, -)
1. Власний капітал			
2. Довгострокові зобов'язання			
3. Необоротні активи			
4. Наявність власного оборотного капіталу			
5. Коефіцієнт маневрування власного оборотного капіталу, в %			

Завдання 9.8. За даними форми 1 «Баланс» оцінити структуру джерел фінансових ресурсів – пасиву балансу. Зробити висновки. Для вирішення завдання рекомендується використати наступну аналітичну таблицю:

Таблиця 8

Оцінка структури джерел фінансових ресурсів

Показники	На початок року	На кінець звітного періоду	Відхилення (+, -)
1. Коефіцієнт фінансової незалежності, %			
2. Коефіцієнт фінансової залежності, %			
3. Коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля)			

Завдання 9.9. Розрахувати окремі коефіцієнти фінансової стійкості. Зробити висновки. Дані аналізу відобразити в наступній аналітичній таблиці:

Таблиця 9

Розрахунок коефіцієнтів фінансової стійкості

Показники	На початок року	На кінець звітного періоду	Зміна (+, -)
1. Коефіцієнт співвідношення позиченого і власного капіталу			
2. Коефіцієнт довгострокового залучення капіталу			
3. Коефіцієнт реальної вартості основних коштів у майні підприємства			
4. Коефіцієнт реальної вартості основних і матеріального оборотних коштів			

Завдання 9.10. За даними балансу розрахувати показники фінансової стійкості. Визначити їх зміну за звітний період. Зробити висновки. Для виконання завдання рекомендується використати наступну аналітичну таблицю:

Таблиця 10

Аналіз фінансової стійкості

Показники	На початок року	На кінець звітного періоду	Зміна (+, -)
1. Власний капітал			
2. Позичений капітал			
3. Довгострокові позикові кошти (зобов'язання)			
4. Валюта балансу (вартість майна)			

**Методичні рекомендації для практичних занять з дисципліни
«Економічний аналіз»**

Продовження таблиці 10

5. Коефіцієнт, в %: — економічної незалежності — співвідношення позикових та власних коштів (капіталу) — фінансової сталості (стійкості)			
---	--	--	--

Завдання 9.11.

Тести для перевірки знань:

1. *Фінансовий стан підприємства характеризується...*
  - а) сукупністю виробничо-господарських факторів;
  - б) системою показників, що відображають наявність фінансових ресурсів;
  - в) системою показників, що відображають наявність і формування фінансових ресурсів;
  - г) системою показників, що відображають наявність, розміщення й використання фінансових ресурсів;
  - д) формування та використання фінансових ресурсів.
2. *Фінансовий стан підприємства залежить від...*
  - а) фінансової політики підприємства;
  - б) випуску продукції;
  - в) реалізації продукції;
  - г) результатів виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності підприємства;
  - д) ефективності використання фінансових ресурсів.
3. *Основними завданнями аналізу фінансового стану є...*
  - а) дослідження результатів господарської діяльності підприємства;
  - б) аналіз бухгалтерської звітності;
  - в) оцінка ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості, прибутковості та ефективності використання майна підприємства;
  - г) планування фінансової діяльності підприємства;
  - д) дослідження фінансових ресурсів.
4. *Фінансовий аналіз є складовою частиною...*
  - а) аналізу господарської діяльності підприємства;
  - б) аналізу фінансової діяльності підприємства;
  - в) аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства;
  - г) аналізу виробничого обліку;
  - д) аналізу бухгалтерської звітності.

5. *Зовнішній фінансовий аналіз має такі особливості:*

- а) орієнтація на публічну звітність підприємства та максимальна відкритість результатів аналізу;
- б) різноманітність цілей і інтересів суб'єктів аналізу та множинність об'єктів-користувачів;
- в) орієнтація на зовнішніх користувачів;
- г) здійснення аналізу зовнішніми аналітиками;
- д) зовнішній предмет дослідження.

6. *Основним змістом зовнішнього фінансового аналізу є:*

- а) аналіз питань, визначених зовнішніми користувачами;
- б) аналіз питань, визначених зовнішніми аналітиками;
- в) аналіз абсолютних показників прибутку, рентабельності та фінансової стійкості підприємства;
- г) аналіз ліквідності, платоспроможності, ефективності використання майна та капіталу;
- д) економічна діагностика фінансового стану підприємства.

7. *Основним змістом внутрішнього (традиційного) фінансового аналізу є:*

- а) аналіз динаміки прибутку, рентабельності, самоокупності та кредитоспроможності підприємства;
- б) оцінка використання майна, капіталу, власних фінансових ресурсів;
- в) аналіз ліквідності балансу та платоспроможності підприємства;
- г) аналіз питань, визначених внутрішніми користувачами;
- д) аналіз питань, визначених внутрішніми аналітиками.

8. *Прийоми оцінки фінансового стану підприємства – це...*

- а) аналіз відносних показників;
- б) факторний аналіз;
- в) аналіз платоспроможності;
- г) аналіз кредитоспроможності;
- д) порівняльний аналіз.

9. *Предметом фінансового аналізу підприємства є...*

- а) майно та капітал підприємства;
- б) основні та оборотні кошти підприємства;
- в) прибуток та цінні папери підприємства;
- г) фінансові ресурси підприємства, їх формування та використання.

д) фінанси підприємства.

10. *Методи фінансового аналізу – це...*

- а) комплекс науково-методичних інструментів та принципів дослідження фінансового стану підприємства;

*Методичні рекомендації для практичних занять з дисципліни
«Економічний аналіз»*

- б) статистичні методи;
- в) математичні методи;
- г) формалізовані методи;
- д) неформалізовані методи.

5. ТЕМИ ДЛЯ НАПИСАННЯ НАУКОВИХ ДОПОВІДЕЙ, РЕФЕРАТИВ, ПРЕЗЕНТАЦІЙ:

1. Аналіз основних факторів впливу на розширення асортименту продукції.
2. Аналіз впливу зміни якості продукції на зміну обсягу виробництва, доходу від реалізації продукції, прибутку від операційної діяльності підприємства.
3. Алгоритм аналізу ритмічності виробництва продукції.
4. Аналіз виконання договірних зобов'язань з відвантаження продукції.
5. Аналіз збуту продукції підприємства.
6. Аналіз розрахунків з покупцями готової продукції.
7. Особливості аналізу виробництва та реалізації продукції в умовах інфляції.
8. Аналіз політики ціноутворення на підприємстві.
9. Аналіз ресурсного потенціалу підприємства та можливостей його нарощування.
10. Аналіз продуктивності праці, її впливу на випуск продукції та прибутковість діяльності підприємства.
11. Розрахунок оптимального розміру замовлення матеріальних запасів.
12. Аналітичне обґрунтування потреби в матеріальних ресурсах.
13. Нормування запасів з урахуванням тривалості операційного циклу і фінансових можливостей підприємства.
14. Аналіз екстенсивного та інтенсивного використання виробничого обладнання підприємства.
15. Особливості розрахунку показників ефективності використання основних засобів підприємств різних галузей економіки.
16. Сутність і значення аналізу взаємозв'язку витрат та обсягу реалізації продукції підприємства.
17. Методика визначення постійних витрат діяльності підприємства.
18. Аналіз адміністративних витрат.
19. Аналіз витрат на збут.
20. Аналіз фінансових витрат.
21. Аналіз витрат від участі в капіталі.
22. Аналіз впливу основних факторів на прямі матеріальні витрати на виробництво продукції підприємства.
23. Прибуток підприємства: економічна сутність та джерела його формування.

**Методичні рекомендації для практичних занять з дисципліни
«Економічний аналіз»**

---

24. Характеристика основних елементів методики аналізу фінансових результатів підприємства.
25. Вплив структури реалізованої продукції на прибуток підприємства.
26. Методика аналізу прибутку від фінансової діяльності підприємства.
27. Методика аналізу прибутку від інвестиційної діяльності підприємства.
28. Методика аналізу розподілу чистого прибутку підприємства.
29. Основні резерви збільшення величини прибутку, методика їх розрахунку.
30. Напрями аналізу оподаткованого мінімуму.
31. Факторний аналіз податків з прибутку.
32. Суб'єкти і користувачі аналізу фінансового стану підприємства.
33. Інформаційне забезпечення аналізу фінансового стану підприємства.
34. Етапи побудови прогновної фінансової звітності підприємства.
35. Аналіз фінансової стійкості підприємства за рівнем безпеки господарської діяльності.
36. Аналіз якості оборотних активів за показниками: частка важколіквідних оборотних активів у загальній величині оборотних активів, коефіцієнт співвідношення важко- і високоліквідних оборотних активів.
37. Внутрішні причини неплатоспроможності підприємства.
38. Якісні та кількісні критерії оцінювання ділової активності підприємства.
39. Багатофакторний аналіз стійкості економічного зростання підприємства.
40. Взаємозв'язок ділової активності підприємства з його фінансовою стійкістю та платоспроможністю.

Вимоги до виконання самостійної роботи:

- 1) Студент обирає одну тему з переліку, поданого вище.
- 2) Оптимальний розмір самостійної роботи – 5-7 сторінок друкованого тексту без титульного аркуша та списку використаних джерел (формат сторінки А4, шрифт Times New Roman, кегль 14, міжрядковий інтервал 1,5, поля: справа, зліва, зверху, знизу – 20 мм).
- 3) Структура роботи: вступ, основна частина, висновки, список використаних джерел.
- 4) При підготовці самостійної роботи вкрай важливо спиратися на відповідні темі самостійної роботи першоджерела, на які слід робити посилання.

6. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЕКЗАМЕНУ/ЗАЛІКУ

1. Процес прийняття управлінських рішень і економічний аналіз.
2. Особливості організації економічного аналізу на підприємстві.
3. Предмет економічного аналізу. Об'єкти та суб'єкти аналізу.
4. Завдання економічного аналізу.
5. Класифікація видів та напрямів економічного аналізу.
6. Основні категорії економічного аналізу.
7. Визначення методу і методики економічного аналізу.
8. Система інформаційного забезпечення підприємств.
9. Особливості застосування абсолютних, відносних і середніх величин.
10. Види середніх величин та їх застосування в аналізі господарської діяльності.
11. Метод деталізації показників. Графічні методи.
12. Балансові зіставлення. Табличний метод подання аналітичної інформації.
13. Прийоми групувань. Динамічні ряди.
14. Види таблиць, які використовують в аналізі, правила їх побудови.
15. Призначення та основні етапи аналітичного групування.
16. Порівняння та його застосування в аналізі. Види порівнянь. Вимоги, які пред'являються до забезпечення порівняльності даних.
17. Види порівнянь, які найчастіше застосовують в аналізі господарської діяльності.
18. Поняття і основні види факторного аналізу.
19. Сутність і призначення методів детермінованого факторного аналізу.
20. Застосування методу ланцюгових підстановок в аналізі господарської діяльності.
21. Основні стадії проведення факторного аналізу.
22. Експертні методи в економічному аналізі.
23. Характеристика етапів SWOT-аналізу.

*Методичні рекомендації для практичних занять з дисципліни
«Економічний аналіз»*

---

24. Особливості побудови матриці SWOT.
25. SWOT-аналіз. Використання цього виду аналізу для вивчення потенціальних внутрішніх сильних та слабких сторін підприємства, можливостей та загроз із зовнішнього середовища, величин ризиків.
26. Значення, основні напрями та джерела інформації аналізу виробництва і реалізації продукції.
27. Мета й основні завдання аналізу виробництва і реалізації продукції.
28. Аналіз обсягу виробництва продукції
29. Аналіз номенклатури, асортименту та структури випуску продукції
30. Аналіз якості та конкурентоспроможності продукції
31. Аналіз ритмічності виробництва.
32. Аналіз сезонності виробництва, їх характеристика.
33. Основні завдання аналізу трудових ресурсів і забезпеченості ними підприємства
34. Аналіз динаміки і структури трудових ресурсів підприємства.
35. Аналіз використання робочого часу.
36. Аналіз продуктивності праці.
37. Аналіз складу, структури і технічного стану основних фондів.
38. Аналіз ефективності використання основних фондів.
39. Показники ефективності використання основних фондів.
40. Аналіз стану та використання виробничих запасів.
41. Аналіз забезпечення підприємства матеріальними ресурсами.
42. Аналіз ефективності використання матеріальних ресурсів.
43. Значення, основні напрями та джерела інформації аналізу витрат.
44. Аналіз операційних витрат за економічними елементами та калькуляційними статтями.
45. Оцінка витрат на одну гривню вартості продукції.
46. Основні завдання витрат діяльності підприємства.
47. Джерела інформації для аналізу витрат діяльності підприємства.
48. Аналіз виробничої собівартості продукції
49. Загальне оцінювання фінансових результатів діяльності підприємства

50. Аналіз динаміки, складу і структури прибутків підприємства
51. Напрями аналізу фінансових результатів діяльності підприємства.
52. Завдання і джерела інформації для аналізу фінансових результатів діяльності підприємства.
53. Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу реалізації та прибутку.
54. Аналіз рентабельності підприємства.
55. Напрями аналізу рентабельності підприємства.
56. Основні джерела інформації для аналізу рентабельності підприємства.
57. Загальне оцінювання фінансового стану підприємства.
58. Аналіз фінансової стійкості підприємства.
59. Аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства.
60. Аналіз ділової активності підприємства.

7. ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ:

1. Денна форма навчання

№	Вид контролю	Максимальна кількість балів	Термін виконання
1.	Опитування на групових заняттях (передбачено 5 відповідей)	$5 \times 5 = 25$	Протягом семестру
2.	Розв'язування задач на групових заняттях (1 бал за 1 задачу, передбачено по 3 задачі на 10 семінарських заняттях)	30	Протягом семестру
3.	Доповідь	15	Останнє семінарське заняття
4.	Залік	30	Заліково-екзаменаційна сесія
	Всього	100	

2. Заочна форма навчання

№	Вид контролю	Максимальна кількість балів	Термін виконання
1.	Опитування на групових заняттях (передбачено 3 відповіді)	$5 \times 3 = 15$	Протягом триместру
2.	Розв'язування задач на групових заняттях (5 балів задачі на 3 семінарських заняттях)	15	Протягом триместру
3.	Контрольна робота	40	Останнє семінарське заняття
4.	Залік	30	Заліково-екзаменаційна сесія
	Всього	100	

Критерії оцінювання знань студентів

Опитування на групових заняттях – форма контролю, яка дозволяє оцінити вміння студентів самостійно опрацювати матеріал та викладати його, відповідати на запитання викладача та колег. Максимальна оцінка за відповідь на семінарському занятті – 5 балів.

Оцінка 5 балів ставиться у такому випадку:

- студент вільно володіє визначеними програмою знаннями й уміннями;
- правильно і в достатній кількості добирає необхідні для відповіді факти;
- висловлює власне ставлення до навчального матеріалу;
- відповідь чітка і завершена;
- мова добра.

Оцінка 4 балів ставиться у відповідності з попередніми вимогами, але:

- студент має незначні ускладнення при використанні визначених програмою знань і умінь;
- при доборі фактів припускається незначних помилок;
- власне ставлення студентом висловлюється, але в аргументації зустрічаються окремі неточності;
- мова добра.

Оцінка 2-3 бали ставиться в такому випадку:

- студент користується лише окремими знаннями й уміннями;
- порушує логіку викладу;
- відповідь недостатньо самостійна;
- аргументація слабка;
- є суттєві помилки в знанні фактичного матеріалу та висновках;
- мова спрощена.

Оцінка 0-1 бали ставиться в разі незнання більшої частини матеріалу, відсутності будь-якої логіки викладу, а саме:

- студент не володіє необхідними для здійснення завдання уміннями;
- головного фактичного матеріалу не знає.

Написання контрольної роботи

(заочна форма навчання)

Оцінка 40 балів ставиться у такому випадку: студент дає правильну відповідь, правильно застосовує одержані знання, вміє зробити

*Методичні рекомендації для практичних занять з дисципліни
«Економічний аналіз»*

конкретні логічні висновки по правильно виконаних розрахунках, оформляє роботу згідно вимог.

Оцінка 21-39 балів ставиться у такому випадку: студент дотримується послідовності при виконанні практичних завдань, роботу виконує чисто, акуратно, у відповідності з нормативними вимогами, але можливі несуттєві неточності у висновках, пропозиціях, арифметичних розрахунках, які не змінюють суті одержаних результатів.

Оцінка 11-20 балів ставиться у такому випадку: студент виявляє знання і розуміння основних положень теми, але допускає помилки в розрахунках, не вміє чітко формулювати висновки по результатах розрахунків, відчуває труднощі при використанні методів і прийомів аналізу.

Оцінка 0-10 балів ставиться у такому випадку: студент виявляє незнання більшої частини вивченого матеріалу, невпевнено користується методикою розрахунків та аналізу, допускає грубі помилки, що спотворюють зміст роботи.

8. ПРИКЛАД ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО ТА ЗАЛІКОВОГО БІЛЕТА

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 0

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Рівень вищої освіти – **перший (бакалаврський)**

Галузь знань – **07 Управління та адміністрування**

Спеціальність – **071 «Облік і оподаткування»**

Навчальна дисципліна – **Економічний аналіз**

1. Особливості організації економічного аналізу на підприємстві (10 балів).
2. Аналіз ритмічності виробництва (10 балів).
3. Проаналізуйте використання робочого часу на ТОВ «Експерт» за 2021-2022 рр. за узагальнювальними показниками. Вихідну інформацію подано у таблиці.

Показники	Попередній рік	Звітний рік
Середня кількість працівників у еквіваленті повної зайнятості, осіб	1020	971
Відпрацьовано днів усіма працівниками, людино-днів	150307	156331
Відпрацьовано годин усіма працівниками, людино-годин	1202462	1216527

За результатами аналізу побудуйте таблицю і сформулюйте висновок (20 балів).

Затверджено на засіданні кафедри обліку і аудиту. Протокол №__ від «__» 20__ року.

Завідувач кафедри

Ю. В. Великий

Екзаменатор

А. В. Колеватова

*Методичні рекомендації для практичних занять з дисципліни
«Економічний аналіз»*

ЗАЛКОВИЙ БІЛЕТ № 0

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Рівень вищої освіти – **перший (бакалаврський)**

Галузь знань – **07 Управління та адміністрування**

Спеціальність – **071 «Облік і оподаткування»**

Навчальна дисципліна – **Економічний аналіз**

1. Процес прийняття управлінських рішень і економічний аналіз (10 балів).
2. Аналіз якості та конкурентоспроможності продукції (10 балів).
3. Результати аналізу операційних витрат ПАТ «СНЕМІЕ» подано в табл. 1.1.

Таблиця 1.1.

Динаміка, склад і структура операційних витрат ПАТ «СНЕМІЕ»
за 2021-2022 рр.

Показники	Попередній рік		Звітний рік		Відхилення (+;-)		
	Сума, тис. грн	структура, %	Сума, тис. грн	структура, %	абсолютне, тис. грн	відносне, %	структури, %
Матеріальні затрати	30000	42.69	32000	44.93	2000	6.67	2.23
Витрати на оплату праці	18300	26.04	17300	24.29	-1000	-5.46	-1.75
Відрахування на соціальні заходи	7869	11.20	7439	10.44	-430	-5.46	-0.75
Амортизація	8500	12.10	7986	11.21	-514	-6.05	-0.88
Інші операційні витрати	5600	7.97	6500	9.13	900	16.07	1.16
Разом витрат	70269	100	71225	100	956	1.36	0.00

За результатами аналізу сформулюйте аналітичний висновок (10 балів).

Затверджено на засіданні кафедри обліку і аудиту. Протокол № ___ від «___» 20__ року.

Завідувач кафедри

Ю. В. Великий

Екзаменатор

А. В. Колєватова

9. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Основні джерела

1. Аналіз господарської діяльності: підруч. / Г. І. Кіндрацька, А. Г. Загородній, Ю. І. Кулиняк. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2019.

2. Байбеков Т. СVP-аналіз – ефективний інструмент для оцінки перспектив ведення бізнесу / Т. Байбеков // Бібліотека «Баланс». 2013. № 23. С. 65-76.

3. Економічний аналіз. Навчальний посібник / В. М. Серединська, О. М. Загородна, Р. В. Федорович. Тернопіль: Видавництво Астон, 2010.

4. Єгорова О. В., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник Ю. М. Економічний аналіз: навч. посіб. Полтава : РВВД ПДАА, 2018.

5. Золотухін О. Економічний аналіз діяльності підприємства: цілі та завдання / О. Золотухін // Бібліотека «Баланс». 2013. № 23. С. 4-6.

6. Кіндрацька Г.І., Білик М.С., Загородній А.Г. Економічний аналіз: теорія і практика: підруч. / За ред. Проф. А. Г. Загородного. Вид. 2-ге, перероб. і доп. – Львів: «Магнолія 2006», 2008.

7. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 (зі змінами і доповненнями).

8. Омельницька З. АВС-аналіз товарного асортименту / З. Омельницька // Бібліотека «Баланс». 2013. № 23. С. 59-64.

9. Приймак В. І. Математичні методи економічного аналізу: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] К.: Центр учбової літератури, 2009.

10. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999р. №996-XIV (зі змінами та доповненнями).

11. Шпанковська Н. Г. Аналіз господарської діяльності: теорія, методика, розбір конкретних ситуацій. [текст]: навч. посіб. / Н. Г. Шпанковська, Г. О. Король, К. Ф. Ковальчук [та ін.] ; за ред. К. Ф. Ковальчука – К. : «Центр учбової літератури», 2012.

2. Додаткові джерела

1. Аналіз господарської діяльності: практикум / Г. І. Кіндрацька, А. Г. Загородній, Ю. І. Кулиняк. 2-ге вид., доопрац. і допов. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2018.

2. Звітність підприємств: навч. посіб. (для студ. вищ. навч. закл. за спец. «Облік і оподаткування») / [В. П. Пантелеєв, О. А. Юрченко,

Г. М. Курило, К. В. Безверхий ; за заг. ред. д-р екон. наук, проф. В. П. Пантелєєва]. К.: ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2017.

3. Інформаційна база даних учасників фондового ринку SMIDA: <https://smida.gov.ua/>

4. Організація та методика економічного аналізу: Навчальний посібник для бакалаврів всіх напрямків підготовки. – Одеса: ОДЕУ, 2010.

5. Тютюнник Ю. М., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник С. В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. – Полтава: ПДАА, 2016.

6. Фінансовий аналіз: навч. посіб. – Х.: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015

Навчальне видання

**Альона Володимирівна
КОЛЕВАТОВА**

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

для практичних занять з дисципліни
«Економічний аналіз»

Методичні рекомендації

Випуск 430

Редактор, технічний редактор *О. Михайлова*
Комп'ютерна верстка *К. Гросу-Грабарчук*
Друк *С. Волинець*. Фальцювальню-палітурні роботи *О. Мішалкіна*.

Підписано до друку 15.12.2023.
Формат 60x84¹/₁₆. Папір офсет.
Гарнітура «Times New Roman». Друк ризограф.
Ум. друк. арк. 6. Обл.-вид. арк. 2,8.
Тираж 50 пр. Зам. № 6670.

Видавець і виготовлювач: ЧНУ ім. Петра Могили.
54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10.
Тел.: 8 (0512) 50–03–32, 8 (0512) 76–55–81, e-mail: rec-
tor@chmnu.edu.ua.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6124 від 05.04.2018.